

DE MON
Te Pietatis Magiſ-
tri Thomae d Vio
Caietāi Gene-
ralis Or-
dinis
Praedicatorum.

ℂ AD. S. D. N. D. LEONEM MEDICEM. X. PONTIFICEM MAXIMVM DE MONTE PIETATIS TRACTATVS FRATRIS THOME DE VIO CAIETANI GENERALIS MAGISTRI ORDINIS PREDICATORVM.

VANQVAM Oblata consilia non secus ac ultronee merces apud homines paruifiant: quia tñ deo sponte dicata gratiora sunt exactis: merito. Beatitudini tue Leo, Pont. Max. q̄nquidem dei es in uniuerso terrarum orbe uicarius/pauca hec moralis philosophie exercitia de monte pietatis obtuli. Imminente siq/dem discussione ac decisiõne huius questionis/i hac sacra Lateraneñ synodo: celare que iam solius ueritatis amore scripseram/aut alteri q̄ tue. S. iudicio tradere indignũ putaui: Tu nanq̧ constitutus es a deo nõ solũ princeps/sed doctor christianorũ omnium: dicente tibi Ihesu Xp̄o: pasce oues meas: ꝑ culdubio pane uite & intellectus/& aqua sapientie salutaris. Quo circa que olim de re hac mihi uisa scriptaq̧ sunt/ut iacẽt S. tue dicare: & capite uno ꝑpterea cõprehendere difficultatis necnon conclusionis ratione firmate sententiã decreui: ut appareat in ꝓmptu summa disputationũ harũ: & nihilominus assint diffuse exercitatiões plurime/fulte moralis philosophie dogmatibus collectis ex diuo Thoma atq̧ p̄re Peripatethicorum Aristotele. Ea propter duo rogauerim: alterũ ne sinistro spectentur oculo que capite secundo cõtra locũ ab auctoritate in his que certa ratione sciri possunt/dũ partes philosophie moralis tueter nõ in uirorũ uere doctorũ qui ratione utunt/sed in eorum qui promiscue omnia ex sola auctoritate autumant sigillationẽ scripsit. Alterum ne quis breuitate doctrine in. 3. aut. 4. capite allate ex dictis autoribus terreatur. Fateor ingenue congenitum mihi nescio quem sp̄m pudoris/quo non allegatione sed prolixa recitatione aliene doctrine repletos codices edere erubesco: quo fit ut malim lectoribus ostendere unde procedam: q̄ ex libro (ut aiunt) scribere in libello.

¶ Summa totius disputationis in sequenti tractatu quo ad conclusionem principalem.

IN Monte pietatis q̃tuor interuenire p̃sonas ad uerendũ est:quarũ due sunt coẽs:due singulares. Prima p̃sona co munis/est coĩtas seu princeps ciuitatis statuẽs montẽ & leges ferens quibus regi debet mons ipse. Secũda p̃sona coĩs est perpetua uniuersitas paupm̃ in cuius fauorem mons fit/& que est quasi domina montis:q̃m ei datur pecunia que mons uocatur/nõ ut disponat de ea ut uult:sed ut cedat ĩ usum eius per mutuum. Tertia p̃sona que singularis est ministros mõtis seruiciis & officiis deputatos cõprehendit. Omnes enim mi nistri ut singulares p̃sone uelut mercennarii officia sua pagũt scribendo/custodiendo/mutuando. &c. Quarta demũ perso/na que etiã est singularis/cõprehendit singulos pauperes in/digentes mutuo/quibus a monte mutuari debet. Quilibet.n. hoꝝ ut singularis p̃sona egens/mutuũ petit/pignus dat / &c. Quatuor aũt interuenientibus in montis huius ope p̃sonis: tria esse genera opum que in hoc monte interueniunt perspi cuum est. Nam quedam fiunt in fauorem p̃petue p̃sone coĩs que est uniuersitas paupm̃:ut exactio pigneꝝ/custodia eorũ/dem/librorum emptio & cõscriptio/cõductioq̧ domus p̱ his oportuna. Hec.n.omnia & quecunq̧ alia ordinantur ad recu peranda mutua/& ad cõseruationem ac indemnitatem mõtis fiũt in fauorem uniuersitatis paupm̃:q̃m illi cõseruatur mõs. Accipiens siquidem mutuum/nõ curat ꝙ scribatur suũ debi/tum:nec ꝙ ab eo pignus exigatur & hmõi:sed hec omnia in fauorẽ fiunt illius cui pecunia cõseruat̃. Patet aũt ꝙ pecunia conseruatur perpetue paupm̃ uniuersitati. In fauorem igitur collegii paupm̃ oẽs hmõi op̃ationes fiunt/ac per hoc oẽs ex pense que pro his opibus occurrunt/soluende sunt/non a p̃so nis singularibus singulariter accipientibus mutuo a monte: quia non fiunt in huius singularis p̃sone fauorẽ expense iste: sed a p̃sona comuni:sc3 uniuersitate seu collegio paupm̃:q̃a fiunt expense iste in fauorẽ uniuersitatis paupm̃. Quedã uero op̃a fiunt in fauorem singulorum pauperum / non omniũ tñ sed quorundam:ut cura pigneꝝ qualificatoꝝ:hoc est indigẽ tium excussione & solicitudine ut sũt uestes lanee & hmõi &

ductio domus & seruito℞ ad hec ut sic:hec.n.non fiunt in fauoré montis:qm̄ mons q̄uis exigat pignera/non tñ exigit talem qualitatem pigne℞/sed sustinet talem qualitatem pi/gnerum sc3 indigentium cura/oblatam a paupibus:& propte rea in hoc ope minister montis exhibet seruiciũ pauperi illi q pignus cum tali indigentia cure dedit.Et ꝓpterea hec opera & pensio domus ꝑ quanto ad hoc est/ab istis paupibus qui talia pignera dederunt soluenda sunt:quia in eorum fauoré fiunt .Quedá aũt opa fiunt in fauorem singulo℞ paupm/nõ quorundá sed omniũ:ut est preparatio ministro℞ ad dandũ mutuo in taliloco & tépore:aduenientibus singulis pauperi bus &c.Cõstat.n.ꝙ opus hoc in seruiciũ ē directe singulo℞ aduenientium:& ꝙ singuli ꝑse singilatim hoc exposcerent si deesset.Et propterea quilibet singularis pauper tenetur &mer cedé ministris pro hoc ope reddere/& pensionem domus ꝑ quanto huic operi seruit soluere.Ex distinctis igitur personis quatuor & generibus opm tribus/& utcunq3 declaratis hic in teruenientibus/patent duo:sc3 quid hic est certũ/&quid ambi guum.Patet nanq3 certum esse & ꝙ ministrorum merces lici ta est/immo ꝙ est eis debita:quoniam operas suas locant of ficiis pecunia estimabilibus licitis &c : & ꝙ non a quacunq3 dictarum personarum/nec ab una solummodo/reddi debet merces hec:sed a duabus earum.altera comuni que est uniuer sitas pauperum:altera singulari que est Iohannes pauper ac-cipiens mutuum &c.quoniam aliqua opera fiunt in fauorem uniuersitatis pauperum:& quedam in fauorem quorundam pauperum:& quedam in fauorem singulorum omnium.Cõ stat enim ex principiis iusticie commutatiue/ꝙ nemo tene-tur soluere expensas non in fauorem sui factas:& ꝙ quilibet stenetur ad expensas in sui fauorem procuratas. Et est semper sermo de singularibus personis pauperum inquantum sunt decipientes mutuum/& hoc quo ad omnes:& inquantũ sunt nantes pignera onerosa/& hoc quo ad quedam/qui ideo te iétur mercedem reddere excussoribus uestium &c.Hec auté deo dixerim/quia ut infra patebit alia ratio est si sermo sit de singulis pauperibus inquantum sunt partes uniuersitatis pau perum.Ambiguum uero restare patet/qua ratione mons ipse pietatis exigat omniũ dictorum opm & pensionum mercedé

ac preciū simul absq; distinctione aliqua ab una persona singulari:hoc est a singulis paupibus accipientibus mutuum:accipiendo denarium pro libra:& in hoc tota huius questionis difficultas cōsistit. Vt aūt ueritas eluceat ex quinto Ethi.recolendum est/iusticiā secari induas species:quarū altera est, directiua in cōmutationibus & iusticia cōmutatiua nūcupatur:& ad hāc spectāt emptiones/uenditiones/locationes/cōductiones/deposita/pignera/mutua/& alia hmōi regulare:necnon contumelias/detractiones/susurrationes/furta homicidia/& reliqua hmōi penis debitis adequare. Est.n.isti⁹ iusticie opus ꝓpriū equalitatem rei ad rem/hoc est dati ad acceptū facere: & scdm hmōi iusticie formā hactenus de monte sermo est habitus. Altera est directiua in distributionibus & nuncupaṫ iusticia distributiua:cui⁹ officiū est iuste distribuere honores dignitates opes̄ oneraq; coia. Et est iusticie huius ꝓpriū opus distribuere eq̄lia eq̄lib⁹ &ineq̄lia ineq̄libus unicuiq; sc; scdm ꝓpriā dignitatem quā habet in illa comunitate. Omnes.n.iustum in distributionibus fatentur secundum dignitatem esse Inquit ibidē philosophus. Ex altera namq; harum spetierum iusticie aut utraq; simul oportet iudicare actus de quibus est questio:& apparet rationi consonum/ut commutationibus manifestis in hoc monte/admixta sit distributio oneris soluende mercedis debite ministris locantibus operas & locantibus domos ad hec:ita q̄ considerans princeps seu comunitas ciuitatis cuius est legem condere ꝓ bono comuni/q̄ uniuersitas paupm de iuris rigore tenetur mercedem reddere ministris pro his que fiunt in fauorem montis/& nolens distinguere inter illud ad quod tenētur singuli paupes/ & illud ad quod tenenṫ aliqui tm̄/& illud ad quod nullus eorū tenetur sed uniuersitas paupm/coniungit oīa simul ī unū corp⁹.ita q̄ ex tribus gn̄ibus opm supra distinctorū fingit unū debitū/& ex oībus paupibus fingit unū corp⁹ puta uniuersitatē paupm ꝓ debitore. Et qm̄ uniuersitas paupm inops est princeps seu coītas ciuitatis tanq̄ tutrix uniuersitatis paupm & curā habēs coīs boni distribuit onus toti⁹debiti ī singlos paupes/nō tāq̄ accipiētes mutuū/s; tāq̄ ꝓfitētes se eē ptes talis uniuersitatis: qa iustū ē ut ī ptes distribuanṫ onera totius.sicut & bona totius distribuēda sūt ptibus. Et qm̄ oportet aliquā formā ī hac

distributiõe seruari. Visum ẽ honestati nõ aduersari/ꝙ seruaẽ hec forma sc3 ꝙ qlibet soluat unũ denariũ ꝑ libra/&c. ita ꝙ iste denarius nõ exigaẽ a Iohãne paupe ꝑ collato sibi benefi cio mutui/sed ex eo ꝙ est pars talis uniuersitatis paupm que tenetur ad tale debitum psoluendum scilicet ad omnes expẽ sas montis. Hoc est iudicio meo supremũ iusticie ad quod pt deduci exactio ista de qua est questio. Sed nõ est difficile mõ strare/ꝙ iniusta est distributio ista/secundũ rationẽ ipsius di stributiue iustitie: Nam paupes singuli q partes huius uniuer sitatis dicuntur: aut in hac distributione habentur ut equales uel ut inequales. Impossibile est.n.a distributionis rõne equa litatem uel inequalitatem partium auferre: ut p3 in.5.Ethi. Si habenẽ ut eq̃les: ergo iniqua ẽ distributiõis forma/ut ineq̃li- ter grauenẽ onere solutionis. quod ĩ mõte hoc accidere ꝯstat: q3 pl9 accipiẽs mutui a mõte plus soluit: Si habenẽ ut ineq̃les cũ inequalitas ista in rationẽ indigẽtie resoluaẽ/quia si plus egenti plus mutuandum statuitur/infra tamen talẽ latitudinẽ puta.x.ducatorũ cõstat/ꝙ indigẽtia ratio est inequalitatis: & si plus utenti bñficio mõtis accipiẽdo plus mutui pluſ oneris in soluendo imponitur: constat etiã ꝙ indigẽtia ratio est ine qualitatis: nam usus talis beneficii indigentie directe cõmen/ suratur: quanto enim plus quis indiget mutuo/tanto plus co gitur uti montis beneficio: Si inq̃ inequales habentur: sequi/ tur duplex iniquitas in hac distributionis forma. Prima est ꝙ plus accipiens cois boni/plus cogatur pati cois mali: quod in distributionibus esse iniquum patet ex eo/ꝙ seipsam destruit hec sententia. Nam si michi debetur de coibus plus boni/er/ go debetur minus mali: quia minus malũ rationem boni ha bet/ut probatur in.5. Ethi. & propterea pti illi cui boni cois plus debetur/ex hac ipsa rõne ꝙ ei debetur plus boni/debeẽ minus mali. Si.n.plus mali haberet: iam non haberet plus bo ni. Altera est ꝙ distributio cois oneris cõmensuraretur singu larum partium indigentie: ita ꝙ plus indigens plus grauetur: quod iniquitate plenũ esse liquet. Quod aũt hec duplex iniq tas sequatur ad hanc distributionẽ inequalem ut de facto fit probatione non eget: quia patet ꝙ quanto aliquis paup plus indiget mutuo ac ꝑ hoc plus sibi de cõmuni pecuuia debet mutuari & mutuatur/tanto plus soluit. Est ergo lex ista de di

ſtributione cõmunis oneris adſoluendas expenſas mõtis pie/
tatis iniqua ex forma/ex eo ꝙ non ſecundũ proportionis de
bite equalitatem onera diſtribuit. Nec excuſat iniquitatẽ hãc
conſenſus paupm in dictam legem qm̃ ut.3.p3 Ethi. uolunta
rium duplex eſt ſc3 putum & mixtum quale contingit peri
clitantibus in mari qñ ꝓiiciunt res ſuas/& ſoluentibus uſuras/
& uniuerſaliter redimentibus uexationem ſuam. Mixtus ſiq/
dem & non ſpontaneus conſenſus in his eſt. Talis aũt eſt con
ſenſus paupm in propoſito. Mallent enim ſibi mutuum cõce
di abſq3 tali onere: ſed quia nequeunt hoc effugere/ſuſtinent
onus hoc redimentes uexationem ſuam potius hoc paruo di
ſpendio q̃ uſuratũ multo damno. Nec opus eſt declarare talẽ
conſenſum ſcilicet mixtum/non ſat eſſe/qm̃ pſe notum eſt.
Nec minuitur uis proceſſus huius ſi cui diſplicet ſecunda per
ſona cois ſuperius ficta ſc3 perpetua paupm uniuerſitas: qm̃
etiã illa negata ſtat robur utriuſq3 partis hoc eſt iuſticie comu
tatiue & diſtributiue: qm̃ ad hoc ꝙ iniuſte iſte pauper acci/
piens mutuum cogatur ad ſoluendum id quod ſoluit mini/
ſtris &c. ſufficit iſta negatio. ſc3 ꝙ omnia hec opa proqbus
ipſe ſoluit nõ fiunt in iſtius pauperis fauorẽ quatenus eſt hic
accipiens hoc mutuum hic ab hoc: non curando in cuius fa/
uorem fiant. Conſtat. n. ꝙ non exiguntur pignera nec cuſto
diuntur in fauorem iſtius pauperis/& tamen pro his ſoluere
cogitur. Similiter ad hoc ꝙ iniuſta ſit diſtributio oneris
impoſiti paupibus pro inuenienda mercede que reddi debet
miniſtris/&c. ſufficit ꝙ ſit iniqua diſtributionis forma/ut hic
accidere monſtratum eſt non curando de finali cauſa puta ꝓ
pter bonum comune uel quodcunq3 aliud bonum: ut diuus
Thomas expreſſe dicit in prima ſecunde. q. 96. ar. 4. Et ut uni
co uerbo tota queſtionis difficultas comprehendatur ad hoc
tandem oportet reſoluere rem omnem. An Iohãnes pauper
accipiens mutuum a monte qui ex debito ciuili ſoluere cogi
tur tantum puta denarium pro libra &c. teneatur ad hoc ex
ui iuſticie cõmutatiue/aut ex ui iuſticie diſtributiue. Oportet
enim ex altera harum teneri/quum actus ille ſit ad alterum &
non indifferens/& ex debito ciuili exigatur. Sed ſecundũ iu/
ſticie cõmutatiue formam Iohannes pauper non tenetur niſi
ad id quod in ſuum proprium & non comunem fauorem fit:

quia iusticia comutatiua inter partem & partem tantūmodo est. Cōstat aūt multa hoꝝ operum nō fieri in fauorem huius pauperis in quantū iste accipit/hoc mutuum nūc/aut hic/aut ab hoc: ergo scdū iusticie cōmutatiue formā iniuste ab eo hoc exigitur. Et similiter secundū iusticie distributiue for/mā Iohānes paup nō tenet nisi ad subeūda coia onera eqliter scdm equalitatē proportionis distributa: quia iusticia distributiua est a toto ad partes scdm equalitatē proportionis. Cōstat aūt ex dictis ꝙ hic est iniquitas in forma distributionis: ergo secundū iusticie distributiue formam iniuste exigitur ab isto paupere hec solutio mercedis. Hunc nodum si scirem sol/uere/iustificarem montem istū. Quicunq; docebit nodū istū soluere/gratias illi habere & agere debemus omnes: in hoc.n. nodo pendent omnia. Ego paratus sum ab omnibus discere.

¶ Sequitur tractatus ante annos sexdecim conditus.

¶ Capitulum primum Quid sit Mons Pietatis: que eius capitula: & quid discutiendum.

ONS Pietatis in multis iam Italie populis erectus/& nunc discutiendus/uocatur summa quedam pecunie ad perpetuum usum paupm deputata hoc modo. Compatientes diuini uerbi predicatores aliqui/inopie multorum paupm/quoꝝ facultates (qa nō sp in pmptu hēe contigit unde suis puideant necessitatibus) ab Hebreoꝝ usuris uorantur: induxerunt pplm/ut pietatis intuitu oblatione uoluntaria quisquis quod sibi placeret offerret: quatenus ex multis oblatis/una quedā fieret nūmorū summa conseruanda integre/ad hoc ut pauperi cuiq; mutuari possit/unde sibi prouideat. Et qm̄ charitate plena res est hec. fructuosa fuit predicatio: adunataq; ē pecunia multa sub comunibus custodibus reposita/que Mons pietatis dicitur. Quomq; modum conuenientē & perpetuum humano more rectores ciuitatis statuere uellent/quo pauperibus predicta pecunia distributione ppetua & equali mutuari possit: statuerunt bonos ciues ad hoc exequendum: cum his capitulis. Primo ꝙ custodiant dictam pecuniā, & stent parati ad mu-

tuandum egentibus/tot aureos puta tres ad summū:& intra tā tū nō plus tpris/puta annū restituendos:& hoc ut bonū posit esse comunius. Scdo pignera ab accipiētibus mutuū sumāt & suo piculo custodiant in domo ad hec cōducta:& restituē tibus intra annū reddant:nō restituentiū uero publice uendāt & ex uenditione/pecuniā exigerent reddendā dño uenditi pi gneris/deducto prius eo quod mōti debet:& hoꝝ omnium & totalis sue administrationis rōes scriberent & redderēt : & hoc totū fit.ut ppetuari possit mons/& futuris paupibus ꝑ desse. Tertio ultra pecuniā mutuatē exigāt scdm numeꝝ li braꝝ singulis mēsibus tot denarios a pdictis debitoribus:ita quot libras aliquis mutuo suscepit a mōte.tot denarios sin gulis mensibus quibus illas retinet dare teneat : & hoc nō ut aliquid ultra sortē mōti accedat:sed pro recōpensatione opa rū custodū/& ministroꝝ/qui publico paupm bono in supra dictis cū suo & piculo & labore deseruiūt.& expensaꝝ que ꝑ pensione domus/& emptione libroꝝ/& ceteris ab eidē fiūt. Hec st capsa montis pietatis:quoꝝ duo prima/qm̄ p se notū est esse sancta:tertiū examinādū restat an sit licitū aut illicitū & si illicitum.an usuram sapiat.

¶ Ca .2. Ex quibus & quomodo procedendum est ad huius ueritatis inuestigationem.

Oportet aūt huius dubitationis sicut & cuiuslibe talte/ rius uerā solutionē ex eius propriis principiis indaga re. Quū aūt qō hec moralis sit/& ab hoie naturaltr sci bilis:nō est ex auctoritate diuina aut humana/sed moralis phi losophie principiis tm̄ procedendum. Ex auctoritate siquidē diuina in canonicis sacre scripture libris cōtenta/queda p se ponuntur tenenda:& hec sunt que humani excedunt uires in genii.qm̄ fides est argumentū reꝝ nō apparentum.ut puta. deus sit trinus.& alia huiusmodi:quedā quasi per accidens:& hec st multa rōe naturali cognoscibilia tā credenda opan/ da/ut citius/cōius/& tutius / ueritas humano generi innote scat:ut puta/ deus sit.& sit unus.& adulterium est ma/ lum. &cet. In neutro autem horum genere presens conti/ netur questio. Scibilis siquidem naturaliter est: & nullibi in sacra scriptura decisa inuenit. Ex traditis autem in ea si solui

B

debet/oportet ad morales uenire propositiones/non inquantum creditas/sed luie naturali notas.Hoc aũt est ex principiis moralib⁹/ nõ ex diuina ꝓcedere auctoritate:Auctoritas uero humana tã canonica q̃ ciuilis/duo fiſr tradit opm gña : q̃dã ideo bona qa mandata/uel mala qa prohibita:& quedã ideo ꝑcepta qa bona/uel prohibita qa mala . In hoꝝ prio ordine cõstat hos de quibus agimus actus non cõtineri:.n.2.aũt claudi nullibi explicite hẽť.implicite aũt ꝓbari nõ pť ex iuris principiis.inquãtũ humana sunt auctoritate firmata:sed opꝫ recurrere ad pħiam moralẽ / ut ex eius rõibus naturali luie fultis/ ostendať an hoc sit scđm se malũ aut bonũ.Ex hoc aũt ꝙ nulla auctoritas qõne.n hanc ꝓpriã sibi uendicat:euidenter.4.patere possunt. Primo ꝙ pñtis qõnis decisio nec canonici nec ciuilis iuris doctores/nec puꝝ Theologũ/scđm ꝙ Theologia ultra pħicas disciplinas est simpſr necessaria/exposcit : sed moralem pħm.Secũdo ꝙ sapientes in hac parte nec hñdi nec uocandi sunt doctores predicti:quatenus ex propria auctoritate &nõ ex morali ratione procedunt:sed ponentes potius falcẽ in messem alienã.hoc est pħie moralis:grẽ tñ sunt eis hñde/ q scđm iura inquantũ licuit questionẽ hãc uẽtilarunt. Tertio ꝙ nõ est miꝝ si tot hmõi hoies in re hac minus bene dixerint:qm̃ tractant fabrilia fabri.Quarto ꝙ ex eo ꝙ tot & tales dixerint uel dicturi sint in re hac suas oponiones aut decisiones.nemo hec intelligens debet aut pť conscıẽtiã suã eis credere:sicut nec corporee infirmitatis periculũ.aromatariis nisi stulte cõmitteret.Nec obstat.ꝙ agere de contractibus & usura ad iura spectet:& ad Papã & principẽ decernere:hoc.n.uerũ est quo ad contentiosa fori exercitia / & humana iudicia.
Inter hoies siquidẽ summi põtificis est/usuraꝝ ambiguitates determinare/& non simpſr.Dupſr.n.aliqd ad ecclesiasticum iudiciũ spectat:sc; p se & simpliciter:& sic sũmi pontificis iudicio subsunt ea tm̃/q̃ sunt fidei:eo ꝙ ipse est constitutus a cħro doctor & rector fideliũ inquantũ fideles sunt/& nõ hoim inquantũ homines sunt.& sibi promissa ẽ oĩs ueritas de ncãriis ad salutẽ fideliũ.& nõ omnis ueritas naturaliter scibilis aut moralis. Aliquid uero subditur ecclesie iudicio per accidens & s3m qd:si.s.illud necessariũ certa ratione nescitur.aut si rõne scita ab aliquibus / nõ capiť ab aliis &c. & de hoꝝ nume

ro cõstat ex dictis qõnẽ hanc esse. Et ppterea sicut in his que sunt fidei sũmi põtificis auctoritas omnibus preest rõibus:ita in his scibilibus supra tã ipm q̃ quẽcunq; aliũ iudicẽ.rõ naturali luie roborata/locũ obtinet:cõtra quã sola auctoris nature auctoritas/statuere aut decidere aliquid põt. Et qm̃ solius ueritatis amore hoc opus agitur/& materia moralis est: ut omnibus amabilis ueritas reddatur.nemo opinãs nominabitur aut mordebt quouis mõ:s; opiniones discutiemus/bñ/dicta suscipientes:minus aũt bene/ordinantes & scdm uires fraterna charitate emendantes.

ℭ Cap.3. In quo genere/& in qua specie uirtutis aut uicii/ operationes iste locentur.

HVmana opa uirtutis aut uicii susceptiua/in duo secantur genera. Quedã.n.sunt quo; bonitas uel malicia in ordine ad opantẽ cõsistit:ut concupiscere/irasci/timere/&audere/&uſr humane passiones.Talium siqdem rõitudo sufficienter hẽt si ipse opans in se ipso aliqualiter se habet: puta/si passio scdm rõnẽ refrenet &c:Alia aũt sunt quo; propria & p se primo bonitas aut malicia cõsistit,in ordine ad alte;:licet ad cõpletã uirtutis bonitatẽ etiã in ordine ad opantem bona esse oporteat:ut reddere depositum/restituere accomodatũ/& uſr opationes que iusticie subiacẽt.Ad ho;, siqdẽ rectitudinẽ ppriam.i.ad hoc ut iusta opa sint,sufficit q alteri equal'r cõmensurata sint.puta q restitutio acceptioni equetur.Non.n.refert qua qs intentione depositũ reddat/aut debitũ psoluat/si opis iusticiã inspicimus:licet pĩmũ inter sit/si iusticie uirtutẽ opanti attribuere uolumus.Propter quod hoc est singulare in iusticie opibus/q iusta opa opari possunt carẽtes iusticie uirtute:cetera; aũt uirtutũ opa/nemo absq; uirtute illa explere sufficit.Quod ideo ut ex dictis patet accidit: quia cetere uirtutes pficiunt hominẽ in his que sunt ad se:iusticia uero in his que sunt ad alte;.ut in.5.dr̃ Ethi.Quũ autẽ clara luce liqueat/opa hec de qbus psens agitur questio in numero eo; q̃ ad alterũ sũt cũ equalitatis ciuili debito cõtinerieo; bonitatẽ uel maliciã ex ipsa rõe iusti/quod ad alterum est/scdm equalitatẽ ciuiliter debitã/cõsiderare op;:& ob hoc

omnes rationes que in te hac adducuntur ex rectitudine uolū tatis & pietate intētionis coītatis & ministrorum/defectiue sūt: nō.n.attingūt ad opus scdm se.an iustū uel iniustū sit. Et qm̄ iustū nō humana lege positū(qm̄ illud nō est ad propositum/ eo ꝙ nō habet locū nisi i indifferentibus)sed naturale id ē ex ipsa rei natura equalitate aliqua alteri cōmensuratū/in duas se catur species.s.scdm iusticiā cōmutatiuā & secundū iusticiam distributiuā: oportet nō latere scdm quā iusti spēm/opa hec examinare opꝫ.Nō.n.eodē modo iusti rō in utraqꝫ inuenitur. Quamuis aūt primo aspectu ad cōmutatiuam iusticiā omnia hmōi opa spectare uideantur.quia uel restitutionis/uel recō/pensationis uel locationis actus suntquia tñ scdm multos di stributiua admiscet iusticia:idcirco primo scdm formā iusti/cie cōmutatiue.deinde scdm ad mixtā distributiuā.& demū quādam singularem opinionem examinando procedemus.

❡ Ca 4. Conditiones iusti cōmutatiui & distributiui.

Quia uero ignoratis rōnibus terminorum/impossi/bile est intelligere cetera:prelibandū est/qd rō iusti in cōmutationibus exigat:& similiter qd rō iusti indistributionibus requirat. Ad hec.n. aspicientes opꝫ reliqua examinare. In ciuitate quū totū q̄ddā sit / triplex debiti rō(sine q̄ iustū nō inuenit̄)cōsiderari potest; scꝫ partis ad partē.& totius ad ptes.& ptiū ad totum. Primus ordo di/rigit̄ a iusticia cōmutatiua:Scd̄s a distributiua:Tertius a gn̄/rali/q̄ legalis alio nomine dr̄.de qua in.5.Ethi.dr̄/ꝙ neqꝫ lu cifer est ita fulgēs aut admirabilis.Partes siquidē ciuitatis sūt singulares psone/quarum & res & opa.&personas cōmutare ad inuicem opꝫ:ut quod uni deest/absqꝫ dātis dāno ab altera ha beatur.Bonū similiter uel malū cōe/necesse est singulis pportionalr̄ distribuere:singulorumqꝫ bona ad cōe bonū ordinanda esse/nemo dubitat.Sed obmissa p̄ nūc tertia hac iusticia:qm̄ (ut post ea patebit)nō est ad ppositū:sciendū ē ꝙ iustū scdm iusticiā cōmutatiuam/requirit tres cōditiones.Prima ē/ꝙ ibi sit datio & acceptio ex pte utriusqꝫ extremi.Alr̄ cōmutatio nō esset.& cōmutatiue iusticie/q̄ directiua cōmutationū est.p/pria deesset materia.Scda ē/ꝙ sit inter partem & ptē.i.singu

lares personas tali a distributiua aut gñali iusticia nõ distingueret. Vñ seruitiũ coitati exhibitũ/ recõpẽsat ab ea ut singlarem personã induit/sicut & uẽdit & emit/ut psona singularis Tertia est/ꝙ seruetur equalitas arithmetica/idest quãtitatiua: ut.s.quantũ fuit seruitiũ/ tanta sit merces;& quanta lesio/tanta uindicta.&c.alr cõmutationes iuste non essent. Mutuãti.n. .4.rnsi.4.rest.tuerent/iniusticia esset & simile ẽ in aliis. Iustũ aũt scdm iusticiã distributiuã tria simili exigit. Primo ꝙ ibi sit distributio:q̃ ppria ẽ iusticia distributiue materia.ut ex eius noie patet. Scdm ꝙ sit inter totũ & ptes.ita ꝙ a toto ad ptes terminet:alr debitũ tõ & distributio in unũ nõ coirent. Distributio nanq; partitionẽ sonat alicuius:quod nisi totius esset partibus debitũ ut distribueret nõ esset. Vocamus aũt totum coitatẽ uel principẽ ut sic:partes aũt ipsos ciues. Tertio ꝙ seruet equalitas geometrica.i.pportionalis:ut.s.tãs sit pportio eius quod dat de corbus bonis uni psone/ad id quod datur alteri:qualis est inter psonas ipsas:i.ut quantũ una psona pcedit alterã in illa repu.tm qd uni dat/excedat id quod dat alteri. Alr equa nõ esset distributio:q̃a boni totius/partibus debit/tanto plus alicui pti debet/quanto ps illa principalior ẽ in illo toto:que principalitas in diuersis politiis scdm diuersa attendit:s.scd ꝗ uirtutẽ/aut diuitias/aut aliquid hmõi.

¶ Cap.5. Prima opinio dicentiũ nihil usure aut iniustitie inueniri in contractibus Montis Pietatis/stãdo infra limites iusticie cõmutatiue.

His igit pmissis/illorũ occurrit opinio/q terminos iusticie cõmutatiue nõ egrediẽdo/ꝯtractus oẽs huius mõtis nec usure nec iniusticie aliqd sape credũt. Et qm hi duabus incedũt uiis:illa primo ad ducenda est/q̃ hos ꝯtractus adeo scdm se iustos dicit/ut si de cuiusq; priuate psone intentione recta constaret/sicut de pia comunitatis & mõtis intentione modo cõstat:cuilibet liceret pecunias suas cũ supradictis cõtractibus paupibus mutuare. Vt aũt huius ambiguitatis ueritas clarius elucescat/ex quo nõ refert scdm hãc uiã qs mutuet/publica.s.an priuata psona/nec refert cuiũ sit qd mutuo dat an.s.mutuãtis sit an alterius:ponamus i termis casũ discutiendũ/psupposita rca intẽtione mutuantis:quam tñ psupponere nõ ẽ opus:q̃a contractus scdm se iusticiã querimus/q̃

in equalitate cōmutationis cōsistit/quacūq; id intentiōe fiat. Sit ergo Petrus mutuis indigentiū exponens.10000.ducatorum:cōducatq; ministros/scriptores/& custodes pignerū/sine quibus mutuū nulli dare uult:exigatq; unū denariū p quālibet libra singulis mensibus a singulis accipientibus & retinentibus mutuū:supposito q tanta q̄titas pecunie requirat ad mercedē reddendā debitā ministris & custodibus &c. Dicitq; his stantibus hec prima opinio tria.Primo q hic sūt tres cōtract⁹.2.q i his nulla interuenit usura.Tertio q i his nulla inuenit iniustitia.Primū ho℞ declaratur distinguendo cōtractus.Est siqdem hic primo cōtractus mutui inter Petrū mutuātem & Iohānem paupēm:est deinde cōtractus pigneris inter Iohānem paupem & ipsum Petrū/seu ministros eius/quod idē est/quia in mutuātis psona pignus suscipiunt:est &.3.cōtractus locationis/quo ministri opas suas locāt ad scribendū custodiendū/&excutiendū pignora &c:&paupes eis mercedē debitā retribuunt unū denariū pro libra soluendo.Sdm uero sc3 q hic nulla sit usura/pbant ex ipsius usure rōe dupli. Primo quia usura est/qn aliquid ultra sortē ex mutuo querit/ita q mutuū sit nō occasio aut causa sine qua nō:sed rō &cā ppē quam aliquid pecunia estimabile ultra sortem percipitur. Cōstat aūt ex distinctiōe ɔtractuū/q hic nihil ppē mutuū ultra sortē querit:sed tm̄ ppter locatas opas ministrorū:cuius euidens signū est/q si ministri gratis hec facere uolunt/donātes singlos illos denarios,nemo turbabit.Scdo q̄a si ista merces ministrorum esset usuraria.a quocūq; redderet esset usuraria: Nō.n.refert an feneratori usure dētur ab accipiēte mutuum/uel a principe/uel a quocunq; alio:sed cōstat q pdictis ministris absq; ullo scrupulo pt tanta merces pro his laboribus a coitate uel principe reddi.ut Mediolani &Brixie &Verōe fit: ergo nō est usura.Tertiū aūt/q hic nulla sit iniusticia/declaratur sic. Si hic esset iniusticia:aut esset iniusticia ex parte ministrorū/ut ideo iniusta sit exactio ista/quia ipsi gratis tenentur opas suas impendere:& hoc nō/quia nō sumus in casu extreme necessitatis aut superfluitatis tante q teneātur ad hoc:aut ex parte modi accipiendi/ut ideo iniusta sit acceptio/quia taxat unus denarius p libra singulo mense:& hoc nō:Tū quia multorum sapientiū & bono℞ uiro℞ sentētia/cōsideratis pt-

cularibus circunstantiis.uia hec equissima iudicata est:partica
lariū aūt iudiciū/prudentibus uiris cōmittendum est / scd̄m
moralē pħiam:Tum quia huic modo nō suffragatur : cōmen
surator.n.hoc mō solutio piculo & labori ministro℞ : quāto
.n.maioris pcii pignus aut maiore tpe retinetur .tanto plus pi
culi custodes subeunt & cure/& laboris/si excutienda (ut sepe
accidit)pignera sunt:Aut ex pte paupm/ut iniusta sit hec exa
ctio/quia a nō debente soluere exigitur . & hoc nō ꝓpter duo
Primo quia si pauper nō tenet ad hoc quū aliquis ad hoc te
neatur.op3 assignare q s est qui ad hoc obligetur . Ipse Petrus
mutuans nō tenetur:qm̄ damnū incurrere nō tenetur ex hoc
ꝙ bñficiū mutui impedit.quinimo si aliquod damnū ex hoc
incurreret.posset a paupe accipiente mutuū illius recompen/
sationē exigere:ut ab omnibus doctorib⁹ cōcorditer dr. Prin
ceps quoq3 aut comunitas ad hoc nō tenet:tum qa sumus ex
tra casus extreme necessitat is & superfluitatis.extra quos ele/
mosyna nō est in precepto:tū quia principes etsi teneant pau
pm curā hr̄e & eis subuenire.nō tn̄ tenentur hoc modo sub
uenire:ut de se patet.Si ergo nullus inuenit q ad hoc teneat :
restat ꝙ paup ipse teneatur.Secūdo quia morale principiū ē
ꝙ ille debet onera rei sustinere/in cuius fauorem res agitur.
quū ante constet ꝙ ministro℞ opa propter paupes fiant / ut
habeāt unde suis prouideant necessitatibus:cōsequens est ꝙ
ipsi paupes debeant ministro℞ opas recompensare.

¶ Ca.6.Examinatio preposite opinionis/cū determinatiōe
ꝙ in his cōtractibus cōmittit multiplex iniusticia.

Qvod aūt predicta opinio in multis aueritate defi/
ciat.nō ex opinabilibus/sed ex p se notis principiis
moralibus/deducendū est. Assumamus itaq3 duo
principia in cōmutationis cōtractibus p se euiden
tia. Alte℞ affirmatm̄.s.ille tenet mercedē reddere in cuius fa/
uorē opus agit. Alte℞ negatm̄.s.nullus tenet mercedē redde
re p ope facto in alterius fauorē.Hec principia stando intra li
mites iusticie cōmutatiue p se nota sūt:qm̄ ex seipsis equalita/
tē iusticie clare cōtinent : & ideo indisciplinati esset quere re
eo℞ probationē. Sub his aūt principiis op3 subsumere propo

sitiones minores/quas difficile esset intellectu penetrare/nisi prius ꝑationes ministrorũ interuenientes in ꝯtractibus istis distinguerẽt.& sigillatim discuteretur q̃ in cuius fauore fiat Hac.n.decisione hita stati tota rõ integre patebit.Sed ad hãc decisionẽ absq̧ errore hñdã/op3 ex his q̃ per se inueniunt in opatione qualibet/& non ex his q̃ per accidens insunt.& ex propriis & immediatis cuiusq̧ ꝯditionibus/& non ex coibus & remotis sententiã proferre.Propter quod non est in hac ꝯsideratione immiscendũ:ꝙ hoc uel illud opus fiat in fauorem boni cois aut aliud hmõi.finis siquidẽ cois & remotus/ẽ uniuersitatis bonũ in particularibus cõmutationibus.Iam.n.stabilitũ supetius est.ꝙ iustũ scd̃m iusticie cõmutatiue formam attenditur scd̃m equalitatẽ cõmutationis huius persone ad illam personã:& nõ scd̃m ordinẽ ad coitatẽ.Ex per se ergo & ꝓximis ꝯsideraturi distinguamus i primis opas has ministrorũ dicentes:ꝙ hap operarũ.q̃dã sunt quasi per se & cõiter intente:& he sunt ille q̃ usq̧ ad uenditionẽ pignerũ interueniũt Quedã uero sunt spaliter & per accidens intente:& he sunt subastatio & uenditio pignorũ & his annexa/q̃ ex mora quorundã debitorũ accidunt.Distinguendo aũt sigillatim prima opera/dicimus ea esse hec.s.custodiam pecunie/preparationẽ ad mutuandũ/actũ mutuãdi/sumere pignus/scribere hec/cui annectunt expense pro libris &c.Custodiã pignorũ.cui ꝯiungit ꝯductio domus ꝓ eorũ ꝯseruatione.& iandẽ restituere pignera.Hop aũt pars maior &ꝑiculosior i fauorẽ fit Petri mutuãtis / aut uniuersitatis paupm:Custodia.n.pecunie/acceptio pignop / eop custodia/scribere hec/expẽse ꝓ libris/ꝯductioq̧ domus in qbus totũ periculũ est.ad alterius uel utriusq̧ ordinant securitatẽ:reliqua aũt paucula.s.ꝑparatio ad mutuãdũ/ & ipse actus mutuandi/& restitutio pigneris/ad huius paupis ordinãt utilitatẽ.Et ut clarius elucescãt hec/uideam⁹ singula. Custodia in primis pecunie in illius fauore ꝓxime fit.cui custodienda reponitur:pecunia aũt hec custoditur duobus.s.Petro mutuanti/cuius est directũ dñium huius pecunie.&uniuersitati paupm/cuius est quasi dñium utile eiusdẽ.Nulla.n.alia rõe hãc pecuniã op3 ꝯseruari:nisi ut Petrus sit securus siqñ uellet rehẽre pecuniã suã.& uniuersitas paupm sit certa/ꝙ cois sit etiã futuris paupibus utilitas ista. Acceptio similiter pigne-

rum quum ad cõseruationẽ & securitatẽ capitalis proxime or
dinetur.ꝯstat ꝙ in fauorẽ ipsius Petri & uniuersitatis paupm
fit.Et sic oio ẽ de ipso actu scribendi.& expensis pro libris.
Hec.n.oia nlla rõ fieri cogit/nisi ob integritatẽ & securitatẽ
pecunie.Iohãnes.n. paup mutuũ accipiẽs nõ curat ꝙ hec scri
banť/aut ꝙ pignus ab eo exigať:sȝ hec oia pecunie dñs securi
tati sue ꝯsulens fieri uult.In custodia aũt pignoꝶ cõsiderãdũ
est.ꝙ sicut pignus habet in se duo/s.ꝙ sit pignus.& ꝙ sit tlis
res puta uestis:ita i ipsa pignoꝶ custodia distinguẽdũ ẽ.ꝙ ip
sa est custodia pignoris/&ꝙ est cura tlis rei.Si ꝯsidereť forma
liter pignoꝶ custodia :manifeste patet/ꝙ in fauorẽ Petri mu
tuãtis/& uniuersitatis paupm fit:qꝛ ꝓxime ordinať in securita
tẽ pecunie rehabende.Vnde qa cõtractus pignoris scdm ueri
tatẽ est in fauorẽ accipiẽtis:ideo accipiens ipsum teneť ad re/
stitutionẽ eius/si etiã perdidit illud.ut ꝯuincitur ex illo mora
li pricipio restitutionũ posito a S.Tho.i scda scde.q.62.ꝙ qñ
aliqs teneťad restitutionẽ nõ solũ rõe rei accepte/sed etiã rõe
acceptionis.teneť restituere etiã pdita re. Et i hoc differt acci
piẽs depositũ ab accipiẽte pign⁹:ꝙ ille pdito ꝺposito nõ tene
tur ad restitutionẽ .qꝛ obligabať ad reddẽdũ depositũ rõe rei
accepte.& nõ rõe acceptionis:qꝛ depositũ dať in fauorẽ depo
nentis:iste aũt.s.accipiens pignus/qꝛ tenetur & rõe pigneris ac
cepti/& rõe acceptionis.qꝛ pignus datur in securitatẽ petẽtis
ipm.obligať ad restitutionẽ nõ solũ q̃diu pign⁹ habet.sȝ etiã
si nõ habet.Suo.n.piculo tenetur naturali iure illud custodi/
re:sicut qui accomodatũ accipit eadẽ rõe/&c. Si aũt cõsidere
tur cura talis rei que est pignus puta excussio uestiũ / & hmõi
solicitudo. sic qꝛ hoc accidit pignori/quod de sui rõe nõ exi
git:ꝙ sit in tali materia/sed sufficit sibi ꝙ sit tanti precii/ut se
cura sit pecunia rehñda:ideo nõ est eadẽ rõ de solicitudine
exercẽda/& de ipsa custodia.Hec nãqȝ cura quamuis in fauo/
rẽ utriusqȝ dantis.s.&accipiẽtis/cedat.dũ pigneris dño res sua
illesa seruať &huic creditori pignoris p̃cıũ conseruatur/unde
possit mutuatã rehabere pecuniã:simpliciter tñ & per se fit in
fauorem dñi pignoris:qꝛ mutuans licet exigat pignus. nõ tñ
exigit qualitatem pignoris:immo hanc onerosam conditio
nem refugit naturaliter:unde pacisci posset cum domino pi/
gnoris tlis ꝙ ipse nõ uult solicitudinẽ hãc:sȝ ꝙ dñs ip'e mit/

tat tēpore cure hñde ad excutiendas uestes suas/& alia hmōi. Nec obstat ꝙ si nullo interueniente pacto/uestes in pignus ac ceptas ꝯtingat ledi/ retinens ipsas tenet ad satisfaciendū dño pigneris:hoc.n.nō puenit ex eo ꝙ retinens tāle pignus teneat p se ad curā eius:sed ex eo ꝙ per accidens iste tenebat ad hoc quia.s.nō fuit ꝓtestatus manifestādo dño pigneris ꝙ tālis pi gneris curā refutaret. Implicite.n.obligatur quilibet sumens pignus qualecūqꝫ ad eius curā/expensis tñ dñi.nisi aliud ꝓte stet. Domus aūt ꝯductio inquantū deseruit custodie pecunie & pignoꝝ &c.in fauorē est Petri mutuantis & uniuersitatis paupm:inquantū aūt pigneꝝ expansioni & cure utilis est.in hoꝝ paupm fauorē fit. Reliqua aūt tria opa.s.actus mutuādi/ pignera restituendi/& paratū esse ad mutuādū/in fauorē fiūt manifeste Iohānis paupis. Sed prima hoꝝ.s.actus mutuādi & restituēdi pignus/sub mercede ñ cadūt:qm̄ actui mutuādi/rñ det actus restituēdi mutuū acceptū:& actus restituēdi pignus rñdet actui dādi ipm pignꝰ:sicqꝫ par pari refert. Tertiū aūt sub mercede esse/p se patet. Pecūia siqdē estimabilis ē/obligatio ad paratū esse ad mutuādū. Opa uero in altero diuisionis mē bro posita.s.q̄ spāliter respectu quorūdā accidūt/ut uēditio pi gnoris/& cetera annexa/nō opus est discutere in cuius fiāt fa uorē:quoniā ꝓpt morā debitoris ab ipso soluenda sunt.sicut & expense q̄ post eius morā fierent.in citatione corā iudice/ & litibus &c. Ex omnibus igit his colligēdo quū pateat unū tm̄ actū mercenariū ꝓprie & per se ordinari ulr in fauorē cu iuscūqꝫ singularis paupis.s.obligatā ꝑparationem admutuan dū:ex supradictis principiis facile ueritas intenta deduci pōt cōsistens in.5.ꝯclusionibus. Prima ē negatiua.s. Nullus paup tenet ad reddendā mercedē debitā ministris hmōi pro custo dia pecūie uel pigneris/p ope scribēdi libros rōcinii/aut p do mo ad hec cōducta. Patet ista ex illo principio negatiuo/quo dr/ꝙ nullus tenet mercedem reddere p ope facto in alterius fauorē. Ex dictis.n. iam cōstat ista opa nō esse facta i fauorē Iohānis paupis/sed alterius puta Petri mutuātis/uel uniuersi tatis paupm/uel utriusqꝫ. Scd'a ē etiā negatiua.s. Nō ōis pau per accipiens mutuū tenet ad reddendā mercedē ministris p cura pigneꝝ /aut domo ad hec utili. Patet ista ex eodē princi pio:qꝛ nō ōis paup offert pignus tale.i.onerosum:& ꝯsequēt

ter non omni pauperi exibet hoc seruitiũ:ac p hoc nec a quo libet reddendã esse mercedẽ iustieia exigit cõmutatiua. Nec obstat si quis fingat ꝯoẽs teneri ad hoc.qꝫ licet hic nõ det mi/chi pignus excutiendũ:ego tñ q ignorabã q̃le pignus esset al laturus/iã ꝯduxi excussorem in seruitiũ eius/& alioꝶ paratũ. Ignorantia siquidẽ hec nõ suffragat:qm̃ probabilẽ(cognitio nẽ)q̃ in hmõi certitudini par est)mons habet/ꝙ paupm indi/gentiũ mutuo alii afferẽt pignera excutienda/& alii non : ut quottidiana experientia testat:et cõsequenter ꝯducendus est sibi excussor pro qbusdam ab illis mercedẽ recepturus:si iusti cie cõmutatiue equalitas seruari debet. Tertia est affirmati/ua.s.Petrus mutuans siue uniuersitas paupm tenet ad satisfa-ciẽdum ministris ꝑ opibus in prima ꝯclusione positis.s.custo dia pecunie/&pignetis &c.Patet ista ex affirmatiuo principio quo dr̃/ꝙ ille tenet mercedẽ reddere.i cuius fauorẽ opus agi tur. Patet equidẽ ex dictis/ꝙ opa ista.in utriusqꝫ uel alterius hoꝶ fauorẽ p se fiũt.nõ Iohãnis paupis.Quarta etiã est affir/matiua.s.quilibet paup mutuũ sumẽs tenet satisfacere ꝑ obli gata ꝑparatione ministri ad mutuãdũ.& illi paupes tenẽt ad satisfaciendũ ꝑ cura pigneꝶ onerosoꝶ/& particula pensionis domus inquantũ deseruit ad hoc/q pignora talia offerũt. Pa tet ista ex eodẽ principio.Patet.n.ex dictis obligatã prepara-tionem ad mutuãdũ in fauorẽ singuloꝶ paupm esse.&excus/sionẽ pignoꝶ in fauorẽ dñoꝶ. Quinta ꝯclusio principaliter intenta q ex p̃dictis aperte seqtur/est ista.Iniuste exigit a quo libet paupere unus denarius pro libra singulis mẽsibus.p merce de reddenda supradictis ministris &c.Clarissima est ista.qꝫ quũ exigat iniuste ab aliquo qd nõ tenet:& ex dictis cõstet/ꝙ paup quilibet non tenetur ad hec oĩa soluẽda/sed ad unũ .s.obligatã ꝑparationem ad mutuandũ:ꝯsequens ẽ ꝙ iniuste exigat a quolibꝫ/merces ꝑ oibus ministroꝶ opib[9] reddẽda.

¶ Ca.7.Scd̃a opinio examinatur] soluẽdo duo dubia con-cernentia dicta in precedenti capitulo.

A Nteq̃ soluãtur obiectiones ad oppositũ facte & exami netur an usũra hic inueniatur dubia duo circa supradi cta relicta/soluenda sunt.inferenda quoqꝫ hoꝶ solu/tioni est scd̃a opinio/quia eius decisio sic apparet:Restat igi

tur dubiũ primum. An Petrus mutuans/an uniuersitas paupm/ an uterq; sit/teneatur ad satisfaciendũ ministris p illis opib⁹ proqbus Iohãnes paup nõ obligatur. Sed si predicta diligenter inspiciantur patere potest ꝙ nõ Petrus mutuãs/sed uniuersitas paupm tenet adhoc. Adductum.n.iam est principium dicens ꝙ ille in cuius fauorem res agitur/tenet ad mercedẽ reddendã: Constat aũt ꝙ custodia seu ꝯseruatio pecunie integre ad quã cetera hec opa ordinantur/nõ[;] in Petri fauorẽ/sed paupm uniuersitatis fit: quia Petrus nõ propter se custodiendã pecuniã deponit: ipse.n.p se ipsum custodiret pecuniam ꝓpriã. nisi paupm utilitas exponãdã pecuniam suam custodibus exposceret. Patet etiam hoc idem ex eo ꝙ non custoditur periculo Petri offerentis/qm̃ restituenda est sibi nõ solũ rõe rei accepte sed rõne acceptionis: & iã dictũ est/ꝙ qñ aliqs tenet ad restituendũ rõne acceptionis. etiã re perdita tenet. Petrus igitur gratis offerens pecuniã mutuis/licet non donet/non tenetur: sed paupm uniuersitas. Et tunc surgit scdm dubiũ cur iniuste dicatur exigi a Iohãne paupe particula quedã eius ad quod uniuersitas[;] pauperum tenetur: quum Iohannes [;]pars sit totius pauperum uniuersitatis. & sicut tota uniuersitas tenetur ad integram satisfationem/sic pars eius ad partem: quinimo impossibile est ꝙ aliter uniuersitas pauperum satisfaciat quoniam preter paupm res nihil habet. Sed ad hoc quoq; dubium rñsio ex dictis facile hri potest. Iniustam siquidem esse huiusmodi exactionem ratio indicat cõmutatiue iusticie: intra cuius latitudinem stãdo/a pte exigi nõ potest id[;] ad quod totũ tenet: eo ꝙ totum/ut extremum est cõmutatiui iusti/par tis rõem habet: idẽq; est a parte exigere. scdm iusticiam cõmutatiuam/id ad quod totum scdm eam tenetur: ac. si exigeret ab una parte/id ad quod pars alia tenetur: quod iniustissimũ esse constat. Ex predictis autem sufficienter hẽtur [;]quid omnes huiusmodi opationes scdm iusticie cõmutatiue formam modo examinate sonant. Quid aũt dicendũ sit scd̃m iusticiã distributiuã/si locũ in hac re habet: proprio loco dicet. Sat sit nũc scire/ꝙ iniuste exiguntur hec a Iohãne paupere/si[;] infra iusticie cõmutatiue lymites res agatur: ut opinio prima dixit. Ex premissis autem patere potest defectus alterius opinionis defendentis cõtractus istos scdm iusticiam cõmutatiuam: licet nõ ita ample sicut prior. Propius siquidem accedens se

co ꝙ hoc comune dcm̃ est summe uerum: sed mīe applicatur ad ꝓpositū: qm̄ expense iste non causantur ex bñficio mutui licet occasionentur & remote ex mutuo ꝓueniāt: sed causantur ex cōtractu pignoꝝ/quod formaliter est in fauorē mutuātis. Dixi notanter ꝙ occasionantur & remote proueniunt expense ille ex cōtractu mutui. & nō dixi ex bñficio mutui causantur: quia mutuum nō est causa/sed occasio haꝝ expensaꝝ/ nō proxime/sed remote: nec habet rōem occasionis huius in quantum est in fauorē accipiētis mutuum: ꝑpter quod rō ista concludit oppositū sui intenti: eo ꝙ sicut iniquū est mutuātē ex hoc ꝙ mutuat/damnificari: ita iniquū est dantē pignus/ex hoc ledi. equa. n. est utriusq; conditio ꝑse loquendo. Vñ exēplū quod adducunt quod opinionē hāc pr̄mū fouisse uidi. ad propositū nō est. Dicunt. n. si Petrus Mediolani existens Iohāni petenti ibidem pecuniā mutuo fr̄ dicat. Pecuniā quā petis Genue habeo. mittamus tuis expensis ꝓ illa. & sic mutuum gratis accipito: cōstat ꝙ Petrus nō exigit iniuste a petēte mutuū expensas illas: quia non tenetur incurrere dānum hoc/ ex hoc ꝙ mutuat: ergo a simili neq; in his contractibus/iniustum est expensas exigere: ad propositum in q̄ non est exemplum hoc: q2 clare p3 ꝙ expēse iste fiunt ad hoc ut pecunia ad mutuum petentem pueniat: & cōīter in eius fauorem per se & ꝓxime ordinantur. In proposito aūt nr̄o expensas istas nō ordinari per se in fauorē Iohānis paupis mutuum accipiētis ex dictis clarissime cōstat. Propter puod aduertant cuiusq; ordinis uiri/ut exemplis non fallantur: quoniā multa in eis dissimilia inueniuntur: quoꝝ quodlib3 quia non est facile cuilib3 discernere: duo subiungenda duximus. ex quibus cetera facilius diiudicari possint. Creditur. n. primo ꝙ sicut Martinus q ut mutuet Bernardo indigenti accipit pecunias a fenerato re/ & expensas facit ut pignera ꝑ famulos tute deuehantur. licite potest a Bernardo paupe exigere nomine interesse hmōi expēsas. & usurā quā soluit: sic ī ꝓposito fieri possit a Petro seu coitate/q ad has expensas cogit ex alio ope scō in fauorē Iohānis paupis. s. mutuo. Creditur quoq; scd'o/ꝙ sicut a petēte mutuum/licite potest mutuans exigere securitatem. & si accipiens mutuū chyrographo eū facere tutū eligat/notarioq; mercedem reddat/nō iniuste grauatur: & tñ chyrographum

fit in fauorem mutuantis:Ita in proposito petens pignus/nō iniuste grauat Iohāne paupem/circa expensas ex quibus nihil sibi utilitatis accrescit:sed sola indēnitas montis seruat. Sed in his & hmōi pl'ima est dissimilitudo.Et primū quidē exemplum in hoc a montis natura differt.ꝙ expensas illas Martinus facit ut Bernardi psonā induit indigētis subsidio tali. q̄si sibi pignera accomodans/ut mutuū inueniat:& ideo non est mirū/si,ex pensas tres Bernardus tenet subire.Nihil.n. minus tenetur/ q̄ si ipse p se ipsum a feneratore mutuū sumens/expēsas illas fecisset/propter hec accidentia.In casu uero montis. nec Petrus nec coitas in psoua Iohānis pauperis expensas has facit/sed collegii paupm.ut ex dictis patet: & ideo Iohannes pauper iniuste grauatur in hmōi expensis. Circa scdm uero exemplū sciendū est/ꝙ ut dr̄.4.Metaphhy.nisi cuiq; quesito formalr̄ respondeat/omnis certitudo destruetur.eo ꝙ extra rōem formalem uagantibus infinita occurrunt circa quodlibet.Vnde in proposito solicite semper attendēdū est/qd formaliter queratur/aut ratiocinando adducatur.Aliud.n.est petere securitatē rehn̄de pecunie:& aliud est petere rem securitatem.s.hn̄tem expensas annexas/puta chyrographū:quēadmodum etiā superius distinctū est/ꝙ aliud est loqui de pignore/& aliud de tali pignere. Petens .n. securitatem/nihil petit in sui fauorē hn̄s annexum damnū eius aquo petit illam.sicut nec petēs pignus.Vnde si accidit ꝙ petitam securitatē aut pignus ego dare nō possim nisi cum aliqua expensa/quam qualitas securitatis aut pignoris a me electa parit.ego ipse damnum hoc mihi infero:sicut i exemplo aducto cōtingit.Nō.n. ex securitate petita/sed ex qualitate securitatis a me oblata/expense iste p se ,pueniūt:& ideo teneor ego notario mercedē reddere/sicut & expensas illas subire que ex pignoris emanāt accidentibus.Petens uero securitatē talē/puta chyrographū. cū in fauorem sui petat rem hn̄tem expensas annexas: & iniquum sit ex eo quod in fauorem sui agitur/alteꝝ dānificari: iniuste grauat eū a quo illam petit ad reddendam mercedem notario debitā.Vnde euidenter patet:ꝙ montis natura abhoc exemplo distat in hoc/ꝙ hic petens securitatē nihil petit / ex quo p se oriatur expensa aliquatin monte aūt/uolens pignus/ uult sibi a Iohāne paupere solui pro custodia & aliis / ad que

ipse tenetur naturali iure/aut que ipse fieri uult non i Iohānis pauperis fauorē:ut ex dictis patet. Omnes ergo ite⁊ atq; ite⁊ monitos esse rogo:quatenus caueāt ne exēplis inhereāt: qm̄ multa latent in eis accidentia/ex quibus etiam sapientes con tingit falli. Secundo dico ꝙ nō sufficienter arguendo proba tur. coitatem aut principem nō teneri ad soluendā ministris mercedē. Licet. n. recte cōcludat/ꝙ nō teneātur simplr̄:nō tñ ex hoc concluditur quin teneantur ex supponcti. supposito ꝙ hunc modū mutuandi statuant. Et licet ut dictū ē/uniuersitas paupm de iuris rigor̄/nō coitas aut princeps ad hoc teneatur quia hec omnia ad cōmutatiuam iusticiā spectant. & absq; pu/blica auctoritate facta/iniusta nō essent: equitas tñ a iusticia ñ multum remota/exigit ꝙ princeps aut coitas/ex publico era rio pauperib᷒ etiā hoc mō subueniat. Modus aūt accipiendi ꝙ etiā iniusticiā ꝯtineat:manifestatur. Quū duo genera opm sint pro quibus hec a paupe exiguntur: s. illa ꝓ quibus nō te/netur/uel qa nullus paup ad hoc tenet/puta pro custodia pi gno⁊. uel q₂ hic nō tenetur/puta pro excussione pigno⁊ q₂ ferreas uirgas in pignus dedit: de modo exigendi mercedem pro istis/nō op₃ probare ꝙ sit iniustū: quia si exactio ē iniusta modus eius iustus esse non potest. Sed & modus exigēdi pro his ad q̄ Iohānes paup tenetur/s. pro obligata ꝑparatione ad mutuandū/iniustus ostenditur. ex eo ꝙ obligate preparatio ni ministri ad mutuandū: nec rōne periculi/nec ratione labo ris/aut cuiusuis occupationis/aut damni cōmensurat diutur nitas tpis/quo mutuū acceptū tenetur. aut quantitas accepte mutuo ipsius pecūie: nisi quis diceret damnū incurri/ex eo ꝙ nō potest tam frequenter mutuum iterare: ac ꝑ hoc cessat mi nistri merces integra/a pluribus suscipienda. Sed subtiliter cō sideranti apparebit/ꝙ ex hoc non hētur/ꝙ oportet mercedē istam quantitati mutui & tpi quo retinetur commensurare: sed ꝙ op₃ cōsideratis omnibus certū salariū sibi statuere. & il lud summarie ac uerisimilr̄ calcularis prudentiū arbitrio pau peribus uenturis ad suscipiendū mutuū soluendū equalr̄ taxa re: eo ꝙ equaliter ad oēs hmōi se obligat. Sic. n. merces mini stris debita reddet/absq; ambiguitate & iniusticia aliq̄. Nec incōuenit cōtingere paupem pluries indigentē/plus soluere minus paupe: qm̄ merces hec redditur/nō mutuo aut quātita

ti pecunie mutuate. sȝ obligate ꝑparationi ad mutuãdũ: q̃ eq̃liter oẽs respicit: & pauper pñes sumens duoꝝ rõem habȝ. Nec est opus prudentium uirorum iudicio ista tñ submittere. qꝛ scie subiacent: sed eorum arbitrio (ut dcm̃ est) relinquitur q̃titas stipendii ministris debiti/ & taxatio q̃titatis pecunie a singulis soluende/ equalitate supposita & alia hmõi singularia.

¶ Ca. 9. Determinatio ꝙ in ꝑmissis ꝯtractibus committitur usura.

Reliquũ quo ad hãc partem est/ ut uideatur an iniusticia q̃ i his inuenit̃ ꝯtractibus usure rõem habeat qđ ex duobus ꝯsiderandũ est. Primo ex eo ꝙ usura duob⁹ modis cõmittitur: s. augendo ex mutuo capitale. & exigẽdo recõpensationem damni/ qđ non ꝑpter mutui bñficium incurrit̃. Neqȝ. n. minus usurã sapit: uelle ab accipiente mutuum recõpensationẽ dãni qđ ab hostib⁹ uel latronibus passus est. q̃ uelle ad augendas opes aliqd ultra sortẽ. In ꝓposito aũt/ cum iã pateat montem pietatis siue uniuersitatis paupm/ & breuiter uolentẽ sibi pecuniã montis integre & secure saluari quicũqȝ sit ille/ exigere a Iobe paupe mutuũ petente/ expensas q̃ ñ i illi⁹ fauorẽ fiunt: ꝯsequens st. ꝙ exigat recõpensationẽ dãni qđ non ex mutui bñficio incurrit̃. sȝ ꝑpt pecunie rehñde securitatẽ. Nec obstat aliqualr̃ ꝙ dãnum hoc ex mutuo emergit/ saltem occasionalr̃. Nihil siqdem refert uñ dãnum hoc ꝓueniat aut a quo inferat̃: dũmodo ex eo ꝙ fit i: fauorem Iobis paupis ut sic/ ñ causet̃. Ista. n. negatio sufficit ad hoc ꝙ iniuste exigat̃ ab eo/ & ꝯñter ꝙ usurarie: ex quo (ut dcm̃ est) ñ refert a d usurã/ dãnum indebitũ a petente mutuum exigere/ aut lucrũ q̃rere. Scđo ex eo ꝙ nõ minus usurariũ est mercedẽ alteri debitã non ex seruicio impenso ad mutui bñficiũ ut sic/ ab accipiẽte mutuũ exiger̃ q̃ quodcũqȝ aliud lucrũ ultra sortẽ peter̃. Neqȝ . n. ab usura remotius ẽ/ grauare iniuste accipientẽ mutuũ ad soluẽdũ aliquid ultra sortẽ alteri quacũqȝ ex causa q̃ sibi ipsi mutuanti. Cõstat aũt ꝙ hic grauat̃ iniuste Iobes paup/ dũ accipit mutuũ/ ad soluẽdũ ministris ꝑ opibus ꝓ quib⁹ ñ tenet̃: quanq̃ nihil ad montis mutuantis augumentũ exigatur: non igitur subterfugi potest/ quin usuraria sit exactio ista/ scđm iusticie cõmutatiue formã loquendo. Ad euidentiã uero solutionis obiectionũ in oppositũ/ diligenter attẽdendũ est, ꝙ hic

sunt duo:s.reddere mercedē ministris seu qd' idē est/ipsos mi nistros accipere mercedē pro locatis operibus:& hoc est iustis simū & omni equitate plenū:qz eius causa est locatio opa॥ sua॥. Altē॥ est exigere hmōi mercedē a Iobe paupere:& hoc iniustū est & usurarium:qz ci⁹ nulla causa alia est/nisi mutuū: qm̄ opere ille locate nō sunt Iobi pauperi/ut ppr̄ illas ab eo exigi merces possit. Vñ prima rō peccat assumendo q̄ hic ni hil ultra sortem q̄rit propr̄ mutuum. s3 tm̄ propr̄ locatas ope ras:qm̄ scd̄m ueritatem/ex mutuo exactio ista causat. ut ex di ctis patet. Vel & i idē redit. uerbalr̄ rñdendo dicat. q̄ exigere propr̄ locatas operas ꝯtingere potest dupl̄r: Vno mō propter locatas operas in fauorē accipientis mutuum:& tunc bñ seq̄t ergo ñ propter mutuum:qz locatio oparum in huius accipiē tis mutuū fauorem facta. causa proxima est q̄ ab eo iuste mer ces hec exigat. Alio mō ppr̄ locatas opas. ñ in fauorē huius accipientis mutuū/s3 alterius quicunq3 sit ille:& tunc male in fertur. ergo non propter mutuū:qm̄ causa proxima huius exa ctionis est/uel mutuum/uel locatio opera॥:s3 locatio opa॥ causa scd̄m iusticiā esse non potest. eo q̄ opere non sunt in fa uorem huius accipientis mutuum locate:igit̄ mutuum huius exactionis causa proxima est. ac per hoc usura cōmittit̄. Nec obstat id quod confirmando subdebatur. s. q̄ si ministri do nare hoc uolunt mons ñ turbabit:ex hoc. n. nihil aliud hr̄i po test. nisi q̄ mons lucrum ex hoc nō q̄rit:s3 ñ habet̄ qn Iobes pauper grauet̄ ex accepto mutuo. ad mercedē reddendam mi nistris adquam nō tenetur: Sicut si pauper ab aliquo mutuum sumat/cū onere q̄ rustico cultori uinee mutuātis mercedē red dat. usura ñ deficit. ex eo q̄ rusticus p̄t illi paupi absq3 mutuā tis turbatiōe donare mercedē ppriā. Scd̄a aūt rō ꝯcludit mer cedem ministro॥ ñ esse usurariā/& hoc ꝓculdubio uerum ē. qm̄ iusta & scā est: s3 non ꝓbat. quim mercedis exactio a Iobe paupere qui non tenet̄ sit usura. Debet. n. merces illa exigi ab eo qui tenetur ad illam. & nō ab hoc paupe॥& ideo si reddat̄ merces talis ab eo qui tenet̄ iusticia est. uel charitas si pietatis intuitu ab aliquo q nō tenet̄: si aūt exigatur ab eo q nō tenet̄: clare cōstat/q̄ quāuis merces sibi debeatur:iniusta ñ exactio est. quia hic nō tenetur. Et si adiunxeris/q̄ exactio ista nō nisi per mutuū mandatur: usuraria manifeste apparebit: quod in

casu isto cõtingere iã patet. Est igitur intra iusticie cõmutati ue terminos loquendo, multiplex iniusticia & usura in capitu lis montis pietatis.

Capi.10. Opinio dicentium iusta esse capitula Montis Pietatis secundum formam iusticie distributiue.

SVnt igitur alii subtilius naturã montis huius speculãtes qui intra iusticie cõmutatiue limites standũ nõ credunt: sed iusticiã distributiuã insertã dicẽtes, scd'm eius formã iusticiã in his capitulis saluari defendunt. Hi casum mõtis pie tatis illum esse approbantes qui in cap.7. positus est. in quo. s. Petrus uocato populo donat. 10000. ducatorꝫ nõ consumen/ dorꝫ sed mutuandorꝫ perpetuo tpe paupibus/&c.ut supra. nõ inferũt iusticiã distributiuã ipsis ꝯtrahẽtibus mutui uel pigno ris uel locationis opaꝝ: sed inuẽtioni mercedis reddẽde opa riis. Si nanq superius dicta aduertentur/ad hoc deuentũ est. ꝙ paupm uniuersitas tenetur reddere mercedem ministris mon tis: & ideo ipsa uniuersitas paupm/ex quo in comuni nichil possidet. inuenire uolens unde soluere possit mercedem hãc ministris sibi deseruientibus. onus hoc distribuẽdũ esse i suas partes pauperes. s. statuit. Vnde ipsa mercedis redditio in iusti cie cõmutatiue terminis relinquitur: sed inuẽtio mercedis red dende/scd'm iusticie distributiue formã fieri scd'm hãc opinio nẽ potest. & de facto in monte hoc fit. Dicit igit̃ duo hec opi nio. Primo/ꝙ scd'm distributiue iusticie formã/in uniuersita te paupm inuenienda est merces reddenda ministris: Scd'o ꝙ inuentio ista iuste scd'm iusticie distributiue equalitatẽ / in ca pitulis huius montis ordinatur, ita ꝙ nullus pauper iniuste grauatur. Primum probatur dupl'r: Primo. quia cum uniuersi tas paupm teneat̃ de suo satisfacere his ministris: suũ aũt nõ sit nisi altero modo. uel quia in comuni aliquid hẽtur. uel qa suarum est partiũ: & i proposito uniuersitas non possidet ali quid in comuni: restat ut de his que partium sunt satisfacere debeat. Partes aũt pauperes esse patet: inter eos igitur opꝫ pe cuniam hanc inueniri Et cũ constet/ꝙ omnia onera iuste di stribuenda sunt: consequens est/ꝙ scd'm iusticiã distributiuã inuentio hec fieri debet. Secundo qa sicut bonũ totius/parti/ bus est debitum & ideo proportionaliter eis distribuendũ: ita & malum totius/partes quoq proportionaliter sustinere te

nētur:onera aūt omnia inter mala computāť :onus igitur hu ius mercedis soluende.partes uniuersitatis pauperū ꝓportio nalr̄ sufferre tenentur: hoc aūt est inueniri pecuniā istam in uniuersitate pauperum/scd'm iusticie distributiue formā:qd' erat probandū.Scdm aūt.s.ꝙ de facto nulla iniusticia in mo do distribuēdi hec onera inueniatur:pbať etiā dupl'r.Primo. q: in hac uniuersitate bonum est ipsa subuentio & releuatio pauperum/malū uero est onus soluendi mercedē:equū aūt ē ut qui plus boni pcipit. plus etiam mali sentiat:cui igitur ma ior fit subuentio.is maius onus solutionis subire debet:Et sic statutum est in hoc monte/ut.s.cui plus & maiore tēpore mu tuať/plus onus soluendi ministris sentiat. Scd'o qa equū ē/ut coium oneꝶ illis plus imponatur/q maiorē occasionē subeū di talia onera uniuersitati prebēt:illi aūt quorū pignora maio re tpe & piculo custodiunť/sūt hmōi: qm̄ maiorē mercedē tenetur reddere uniuersitas ministris ꝓ custodia illoꝶ q̄ alioꝶ ergo illi qui diutius pignora ibi tenēt.& similiter illi q p̄cio siora offerūt pignora:ex hoc ꝙ maius mutuū sumūt/debēt amplius grauari:quod in cap.montis pietatis cōtineť.Nō est ergo iusticie distributiue uiolatio in istis capitulis.

Cap .xx.Examen predicte opinionis determinans quomodo hic sit distributio

Ut eodem aūt ordine ostendatur opinionē hāc defice re:primū dictum examinādo.op3 ex coibus animi cō ceptionibus incipere. & ostendere quō rō distributio n's hic saluatur.Quia ergo ut dicitur in.5.Ethi.iustū in distri butionibus cōfitentur oēs scd'm dignitatē quandā oportere esse:ita ꝙ sicut iusticia cōmutatiua dignitatē psone nō cōside rat nisi q̄rū in quantitatem rei redundat / utputa quū ꝯside rat dignitatē principis percussi.qa percussio ex hoc crimino sior est:ita iusticia distributiua quātitatē rei non ponderat/ni si q̄tū redundat in dignitatē psone. utputa cū magnifacit uir tutis egregiū actū/ex hoc ꝙ dignior psona illa ex tali ope red ditur:ex hoc inq̄ coñs est.ꝙ distributionis ratio absq3 digni tate non inueniať.Dignitatem aūt dicimus non quodcunq3 bonū hoīs.s3 illud ex quo hoīes sortiunť ꝙ partes sint totius uniuersitatis:siue illud sit uirt⁹/ut i politia aristocratia:siue re rū abundātia/aut nobilitas.ut i olicratia:siue libertas/ut in de-

mocratia: siue quodcunq; aliud. Et cũ talis ptium dignitas/ad cõe aliquod opus quod totius propriũ est/ordinet: op3 si hãc paupm uniuersitatem in coitatem q̃dam erigere uelimus/iue nire/& qd sit totius opus.& scd̃m quid partiũ dignitas atten datur. Est aũt hic opus totius.ppetua cõmoditas mutui inue/ niendi: propter hoc.n.oĩa fiunt:& hoc cõsequit mediante pe cunie mutuãde(q̃ mons dr̃)integra ꝯseruatione. Dignitas ue ro indigentia est. Id.n.in q̃lib3 coicatione dignitas dr̃.ppr̃ qd aliquis debet admitti.&iniuste repelli putat:ut discurrendo p oẽs supradcãs politias patet. Sola aũt idigentia existente/me retur quis de hoc esse collegio.& iniuste expelleretur: supposi tis ip his q̃ scd̃m legem ordinata essent. puta q; tm̃ pauperes ciuitatis admittantur. Igitur indigentia/pro dignitate i hac uniuersitate habet. Indigentiã aũt dicimus ñ q̃cunq;/s3 talem q̃.s.pignorib⁹ possit secu𝔭 facere montẽ. Hic est modus quo uniuersitas paupm/uelut coitas q̃dã/distributionis est auctrix & capax. Qui licet sit sustentabilis: clarius tñ & uerius distribu tionis forma in ea saluatur dicendo.q; sicut si militibus ultra debita stipendia ppr̃ res bene gestas p republica distribuẽda statuat q̃dã pecunie sũma.distributionis iustus modus erit/ut q̃to melius hic illo egit.tãto maius sit qd huic/eo qd illi dat: &sic modus &forma distributiue iusticie seruat/absq; tot dif ficultatibus: ita si pauperibus multis onera distribuenda sunt/ ut hic accidit: sufficit q; distributiõis iuste forma seruet/q̃ exi git eq̃litatẽ pportionis.ut dcm̃ est: q̃ tunc tm̃ seruat. quũ eq̃li bus eq̃lia/& ineq̃libus ineq̃lia imponuntur. Et qm̃ siue hoc/si ue primo mõ ponatur distributio i paupm uniuersitate.ñ re fert quo ad p̃ntem q̃õnem: idcirco concedatur distributionẽ inueniri i inuẽtione mercedis reddende opariis mõtis.a quo cũq; distributio ista mãdet.siue a principe/siue a coitate/siue ab ipsa paupm uniuersitate.

¶ Ca. 12. Determinatio q; scd̃m iusticie distributiue formã multiplex i hoc monte iniusticia cõmittitur.

Restat ergo considerandũ scd̃m.s.an distributio isto modo fcã iusta sit. Vbi p̃mittendũ est. q; licet indi/ stributionibus coiter minus seruetur iustũ etiã absq; cõscientie periculo/q̃ i cõmutationibus.eo q; cõparationes p sona𝔭 sunt odiose/& pacis bonum tollunt/qd̃ ceteris bonis

coībus ꝑſtat: ſtatuta tñ diſtributionum diſpoſitiua. tanto iu
ſtiora eſſe oportet / q̄to facilius ab eis declinare quodámodo
cogimur. Si.n. ipſa ſtatuta a iuſto declinare inciperent. nimia
poſtmodū in diſtribuendo elongatio a medio fieret: ſicq; iu
ſticia corrūperetur. Et ideo diligēter op; diſtributionis huius
ſtatuta examinare: ne lex iniuſta ſui obſeruatores ad iniuſticiā
deducat. Sciendū eſt igitur / ꝙ aliꝰ bonū / aliꝰ malū eſt diſtribuē
dum inequalibus partibus alicuius totius. Bonū ſiquidem di
ſtribuēdum eſt ſic ut digniori maius bonū detᷣ. Et rō ē. qꝛ bo
nū totius qđ eſt debitū alicui parti. tanto maius eſt q̄to pars
illa maiorē principalitatem hab; ī illo toto: & tanto minus
quanto pars minorē habet dignitatē in toto. Malum aūt ecō
uerſo diſtribuendū eſt. ut. ſ. digniori parti minus malū / & mi
nus digne maius malū imponatur. Et huius rō eſt. qꝛ ex quo
minus malū hab; rōem boni. ut dr ī. 5. Ethi. qꝛ eligibiliꝰ eſt q̄
maius malū: eiuſdē rōis eſt / ꝙ alicui debeatur plus boni. & mi
nus mali: & cōūer parti principaliori cui debetur maius bo
num. debetur etiā minus malum: & proportionaliter parti /
uiliori cui minus bonorū debetur / plus maloꝝ imponendum
eſt. Et loquimur ſp de bono & malo totius. qđ partibus diſtri
buēdū eſt. Suadet quoq; hāc diſtributionis eſſe eq̄litatē / natu
re operatio: q̄ alimētū diſtributura mēbris / ad principalia mē
bra digniores partes. & ad uiliora uiliores tranſmittit: infirmi
tatem autem ſi poteſt / a principalibus membris ad uiliora ꝓ
pellit: ut experientia cōtinue docet. Vnde ſi in pauperum uni
uerſitate / q̄ ſup indigentia fundatur / bona diſtribuēda eſſent:
q̄to aliqs eſſet magis indigēs / tāto maiꝰ bonū ſibi deberetᷣ. eo
ꝙ maiorē pricipalitatē hab; ī tali toto: ſicut magis diues ma
iorē principalitatē hab; ī politia q̄ fūdatᷣ ſup diuitias. q̄ oli
cratia uocatᷣ. Et cōūer q̄nto aliqs ē magis īdigēs: tāto minus
mali comunis ſuſtinere debet. Et qꝛ onus hoc mercedis ſoluē
de inter mala cōnumeratur: op; ꝙ ſcđm iuſticie diſtributiue
formā magis indigens minus ſoluat. Magis aūt indigentem
inter pauperes eſſe cōſtat / q maiore eget mutuo. & minus ci /
to poteſt ſoluere: nō ergo iuſte ſtatutū ē. qđ plus mutui ſumē
tes. & maiore tpe retinētes / plus teneātᷣ ſoluere. Nec impeditᷣ
ꝯcluſio huius ꝓceſſus / ſiqs cauillationibus forte ad inuentis /
nō ſuſcipiat id quod tñ ꝓbatū eſt. ſ. uniuerſitatē hāc ſup indi

gentia fũdari:aut qđ ista nõ sit uere coitas qdã. Stat.n.uis rõis in hoc.qđ distributio onerosa nõ debet cõmẽsurari idigẽtie. ita ꝙ qto qs pl⁹ eget/tãto pl⁹ cois oneris sustineat.hoc.n.pba tiõe nõ egetsb hoc aũt pricipio siue uera distributio siue mo d⁹ distritiõis hic saluet.subsumit / ꝙ ista distributio ẽ onero sa:qđ manifeste pꝫ:ergo nõ debet qto qs magis eget/tãto ma gis grauari.Sꝫ scđm capsa huius mõtis qto paup magis eget/ magis grauat:quod manifeste patet.qꝛ magis grauat diutius plus mutui retinẽs/hic aũt est magis egẽs ergo.Cõmittit etiã ultra hec iniustitia hic dupl:&ea.s.ad q aliq tm̃ scđm iusticiã cõmutatiuã tenent/omnibus imponẽdo.s.mercedẽ ꝑ excus. siõe pigneꝝ:& ea ad q oẽs equaliter tenent.s.mercedẽ ꝑ obli gata ꝑparatione ad mutuãdũ.imponẽdo inequaliter:qm̃ oĩa in unũ adunãdo ad formã seu modũ distributionis:& q cõ mutatiue iusticie sunt/cõfundũtur.& q distributiue sunt/uio/ lant. Ex his aũt facile ẽ soluere rões i oppositũ:Prima sigdẽ Peccat primo i medio termino/in quo tota uis rõis sistit. As/ sumit.n.equũ esse ut q plus boni totius ꝑcipit/plus etiã eius mali sentiat:hoc aũt fłm esse mostratũ ẽ. Iniquũ qppe scđm iusticie distributiue formã est.ut is plus cõis mali sustineat/ q plus boni suscipe debet:qa ut dcm̃ ẽ/minus malũ quoddã bonũ est.Sed aduerte diligẽter/ꝙ dicẽtes plus aut minus bo ni uel mali.de qtitate absoluta ipsius boni uel mali loquimur & nõ de qtitate ꝑportionali.De hac.n.loquẽdo/equale malũ & equale bonũ oĩbus partibus de coĩbus dandũ est:qꝛ iustũ in distributionib⁹/in equalitate ꝑportionali ꝯsistit.ut supius ex.5.Ethi.diximus.Et qꝛ paruũ malũ magis ledit nobilẽ ꝑ. tem.q magnũ/uilẽ.ut patet i mẽbris copis:& in ꝑposito plus paupculus ledit ex solutione duoꝝ solidoꝝ/q artifex minus egens ex solutione.4.ideo nõ usquequaqꝫ falsũ est illud assũ ptum.s.equũ est ut q plus percipit boni/plus sentiat mali:sed ut iã patet/etiã sic nõ est pro opiniõe illa.Scđo peccat in eo ꝙ sublumit.s.subuentio mutui est bonũ cõe huius uniuersitatis paupm.Releuatio nanqꝫ pauperis ex accepto mutuo. ex ipso mutui bñficio causatur:mutuũ aũt ad iusticiã cõmutatiuam adeo spectat.ut id iusticie distributiue attribuere ridiculũ sit: nisi forte distributio mutui statueretur/quod hic ñ fit.Iniusta deinde lex esset.siquã statueret ꝙ ex subuentione quã ex mu/

tui bñficio quis percipit/aliquid pecunia estimabile mutuãti daret.&similiter cuicũq3 alteri/qui ex alia causa nõ tenetur.Ex hac siqdẽ causa nulli ciuilr obligatur.q̃uis amicabilr debeat. Si mutaretur quoq3 argumentũ.& esset sermo nõ de subuentione per mutuũ.s3 de cõmoditate perpetua mutui inueniendi/quã totius cõe bonũ esse dcm̃ est.ñ.potest adhuc ꝯcludi iusticiã seruari.qm̃ si penes cõmoditatẽ illã distributio oneris agẽda est.quũ cõmoditas illa oĩbus sumentibus equalr respõdeat.inequalr distribui solutionis onus nequaq̃ deberet:licet (ut ex dcis patet)iniquũ sit malũ distribui/sicut &bonũ.Scda uero rõ q̃ metit onus soluendi iuxta datã soluẽdi occasionẽ/ facile soluitur dicendo.ꝙ aut occasionis uocabulo ꝓprie utit aut coiter.ut etiã causam occasionẽ uulgariter dicimus. Si ꝓprie loq̃tur.falsũ est ꝙ hm̃oi occasionib⁹ cõmensurande sunt distributiones boni aut mali coĩs qd debetur partibus. ut p3 in omni politia:secus aũt de gratuitis dicendũ esset remunerationibus.Si aũt occasionẽ ꝓ causa ponit:tũc fl̃m sub/umitur. Causa.n.haꝝ expensaꝝ est uniuersitas ipsa:q̃ pigneríb⁹ tute uult pecunie mõtẽ saluari.Et ex hoc clari⁹ patet ueritas primi mẽbri:q2 pauper ipse occasio ualde remota est.& ñ nisi ipsa mediãte &causante uniuersitate que soluere tenet.ut pote nõ cõcurrens ad hoc/nisi ꝓpt̃ mutui petitionẽ:ex q̃ occasionem sumit mutuãs ꝙ pignus uult:ex quo deinde ꝓuenit ꝙ uniuersitas teneat soluere.Patet igitur ꝙ occasionibus hm̃oi nulla iusticia distributiones eq̃ri debent.Ex his aũt formari alia potest rõ ad principale intentũ talis.In hac paupm uniuersitate .4.sũt:cõmoditas ꝑpetui mutui hñdi.releuatio ex mutuo suscepto.remota occasio ñ data ꝟ sũpta alicui⁹ expense.& indigẽtia.Nulli hoꝝ distributio oneris huius iuste cõmensurat in hoc monte.ut p3 ex dcis:ergo ĩ capĩs mõtis/iusticia distributiua non saluatur.

¶ Ca.13.Opinio dicẽs ĩ Mõte hoc nullũ esse ꝓprie mutuum Sed societatem potius qnãdã plĩssimis capitulis ad cõe bonũ unitam.

SVrrexit ꝓpt̃ has forte rõum angustias opĩo alia.nedũ hec capĩa/s3 alia q̃ ab oĩbus repulsa uident coitatibus.pietate plena defendere uolens.Hec q̃tũ ad propositũ spectat.3. dicit.Primo/ꝙ hic est ꝯtractus societatis positiue & perpetuo

conseruatiue.Scđo ꝙ hic nō est contractus mutui proprie.ſʒ tpalis usus coīs depositi.Tertio ꝙ hic est ꝯtractus locationis opaꝝ ad custodiā pignoꝝ &c.cui a paupib⁹ merces reddēda iuste exigit̄ &c.Primū declaratur explanādo naturā hui⁹ mōtis sic.Paupes ciues cōuenientes media itercessione p̄dicatoꝝ &c.a diuitibus & seipsis q̄dā pecunie sūmā dono obtinent/n̄ distribuendā.ſʒ ppetuo usui eoꝝ p modū mutui ꝯseruandā: eiusq; custodie/ac p̄dicti usu: dispensationi.& pignoꝝ custodie/&cure/& ceteris ut sup̄.p securitate coīs pecunie/ministri q̄dā a paupm p̄rib⁹ pponuntur.teddendaq; statuitur eoꝝ opibus: merces a singulis paupib⁹ ut sup̄.s.unus denarius p libra singl̄is mensib⁹.&c.Hec est paupm ciuiū societas.deponens sūmā il·ā sub coībus custodibus.per modū mutui eius paupbus dispensandā:& reddēs mercedē custodib⁹ debitā &c. Et q: in societate ista nunq̄ intenditur diuisio capitalis coīs .s.depositi/nec scđm totū nec scđm partē.ſʒ poti⁹ pcurare augmētū.& p cōseruatiōe illius tuta/qlibet aliquid soluit/puta duos denarios p libra &c.ideo hic est contractus societatis nō diuisiue/sed positiue & perpetuo conseruatiue. Scđm uero.s.ꝙ nō sit hic contract⁹ mutui/pbatur ex parte rei q̄ mutuari dr̄. & ex parte extremoꝝ inter q̄ mutuū dr̄.Vbicūq; nāq; est proprie mutuū:ibi & res mutuata est aliena a iure petētis mutuū. & mutuans oīo a petēte mutuū distinguitur Sʒ hic neutrum istorū inuenitur.q: pecunia q̄ mutuatur cōis est eis quib⁹ mutuatur:& mutuans est ipm cōe depositū seu ipsa societas.q̄ a pauperibus societatis membris n̄ oīo distinguitur:ergo n̄ est hic proprie mutuū.Maior propositio assūpta quo ad utranq; sui partem/ex rōne iusticie cōmutatiue in mutuis patet:q: iusticia comutatiua n̄ est inter totū & partes:& mutuū n̄ est nisi de eo qđ alterius partis.i.singl̄aris persone est.& coñter oīo alienū/ab hoc petente mutuū. Vn̄ qn̄ pauper a mōte mutuū ppr̄ penuriā uocabuloꝝ petit palem usū coīs depositi scđm ueritatē petit.n̄ mutuū.Et ex hoc ulterius manifeste sequitur. ꝙ usura hic n̄ est:q̄ mutuū explicite uel implicite comitatur. Tertiū aūt ꝙ.s.hic sit ꝯtract⁹ mercenari⁹ inter ministros & paupercs.&coñter/ꝙ paupes iuste teneantur eis reddere mercedē &c.ut per se notū relinquitur.

C.14. Examẽ pdcẽ opinionis determinãs iniusticiã nihil minus inueniri in capĩs montis scd̃m hanc uiam q̃ scd̃m alias supradictas.

QVoniã aũt opinio hec tanq̃ singlaris coĩter dereli cta uidet: duo i ei⁹ examine faciẽda occurrũt: ut. s. ostendam⁹ primo. male formatũ esse ab ea casum mõtis pietatis. & ppterea coĩter minus ei⁹ dcã reci pi: deinde admisso casu/ q̧ iniusticiã ñ euitet manifestãdũ est. Qd̃ ɔtract⁹ iste nõ sit socialis ut dr̃: Pauli. 2. Põnt. Max. lr̃is ad Perusinũ legatũ habet. ubi monet ne ultra stipẽdia ministris debita aliqd accrescẽs habeatur. ne forte usure labes aliq̃ icur ratur. In ɔtractu. n. sociali/ ex hoc q̧ socii ad coĩs boni augmẽ tũ tedũt/ ridiculũ est i dubiũ apd̃ sedẽm maxime aplicã uerti/ an sit usura. Qd̃ etiã hic sit cõtract⁹ mutui. ex lr̃is plbus Ro/ manoꝝ pont. p3. Semp. n. dicũt pecuniã mutuari paupibus a ministris mõtis: & distributionem mutuo sic annectũt. ut ue re mutuũ rest: q̃m mutuari/ scd̃m quandã distributionem di cunt. ut. s. plus egentib⁹ (si cõstat) plus mutuetur/ infra tñ statu ti latitudinẽ. Nec sufficit fugiendo dicere/ q̧ penuria uocabu loꝝ huius causa est tñ. q: in prõptu uocabulũ tpalis usus coĩs depositi uel boni erat tñ q: expresse in litteris hmõi pecuniã collectã montẽ pietatis uocari dr̃. & depositata pecunia apd̃ eos q mutuaturi pauperib⁹ sũt/ appellatur. Si. n. mutuũ uere ñ interueniret. mutui nomen nũq̧ mutatũ quoq̧ esset: & saltẽ circũlocutione aliq̃ nõ esse mutuũ insinuatũ esset: ꝓsertim q2 oẽs forte hmõi lr̃e emanarũt ad istantiam eoꝝ q usuram in hoc monte nõ esse cõtendunt. Qui. n. faciliore & magis ap parẽte uia excludi usura potuisset/ q̃ mutuũ nõ interuenire de clarãdo? S3 qd in probabilibus moror? probatur rõne/ nõ esse hmõi ɔtractũ socialem absq̧ mutuo/ ut dr̃. Vbicũq̧ iustũ est scd̃m equalitatem/ simplr̃ rei accepte ad datã/ ibi uer̃ est iusti cia cõmutatiua: s3 cõtract⁹ ille q mutui uocatur/ inter mõtem & iobem paupem/ est iustus scd̃m eq̃litatem simplr̃ pecunie reddite ad acceptã: ergo est cõtractus iusticie cõmutatiue. S3 iusticia cõmutatiua ñ uertitur inter totum seu totius bonũ ut sic/ & partem. s3 inter partem & ptem. ita q̧ etiã totũ ut extre mũ cõmutatiue iusticie partis rõnem habet/ ut ex dcis patet. q̃ ex. S. Tho. expsse hñtur: ergo contractus iste nõ est inter mõ

tem inq̄tum est totum seu cōe bonum/& Iohem paupem/in q̄tum totius partem:sȝ est iter totū inq̄tum partis rōnem habet/& Iohem pauperē unū de pplo &c.&cōseq̄nter ē uere cōtractus mutui. Admisso aūt talis societati cōtractu.q si non est/posset tñ fieri : iniusticiā oio ibi cōmitti sic declaraẽ. In cōtractibus istis de quib⁹ est sermo/aut standū est itra limites cōmutatiue iusticie.aut itra limites iusticie distributiue.aut utriusq̧.aut neutrius.Si scdm iusticie cōmutatiue pur formā agimus:quū cōstet ꝙ totū apud eā ut pars reputatur.id ad quod totū tenetur/a parte exigi nō potest:& cōster/q̄uis societas paupm teneatur soluer mercedem ministris:iniuste tñ ab hoc paupere exigitur.q2 nō i ei⁹ fauorem fit.Et breuiter eodē mō ꝯuincitur hic iniusticia & usura quo superius itra iusticie cōmutatiue termino ꝓbauim⁹ inuenit:qm̄ cōtractus locationis oparū nō est iter ministros&singulos pauperes.sȝ iter ministros & societatem paupm/ut superius dicebatur. Si scd'm iusticiā distributiuā purā ꝓcedendū credit:manifestus error statim ꝑ3:qm̄ locatio opaꝝ/& ei⁹ merces/& sifr acceptio pecunie q̄ mutuata dr/& ei⁹ restitutio/fingi nō potest/q̄n eq̄litatem cōmutatiue iusticie reqrat.Si aūt utriusq̧ iusticie forma miscetur:scd'm ueritatem idem est casus iste cū eo quem superius scd'm distributiue iusticie modū disputauimu⁹/&ꝯcludimus iniustū esse .In hac siqdem societate/distributio nō alr q̄ ibi miscetur:nisi ꝙ ista opinio ponit ipsam pecuniā per modū mutui etiā distribui i usum &c.Sȝ hoc nihil penitus uariat casū quo ad rōnē iusti uel iniusti:q2 i societate ista aut oēs habentur eq̄les aut nō:Si oēs eq̄les:ergo iniuste un⁹ plus alio grauat onere solutionis ad quam societas tenet:qm̄ scdm dignitatē iustū i distributionib⁹ attendi.Si ineq̄litas iter eos ponitur:quū nō nisi rōne idigentie ponatur. q2 plus egenti plus mutuandū statuitur/itra latitudinem tñ aliquam puta.ro.ducatoꝝ:tunc manifeste redit iniqtas illa indistributionibus/q2 plus accipiens cois boni/plus cogiẽ sentire cois mali:& distributio cois oneris/cōmensuraẽ singulorū indigentie.Et manifestius accidit hic iniusticia/q̄ in gabellis ꝓ rebus q̄ deferunẽ ad usum inuenitur.Vtrobiq̧.n.iniustū ex natura rei iuenitur. ex eadē causa:q2.s.supportatio cois oneris/cōmensuratur necessario usui:usus aūt necessarius/cōmensuratur indigentie:&c.

sic de primo ad ultimum pseitate seruata/oneris cois distributio indigentie ciuiū & paupm cōmensuratur:qđ est iniquū. Refugit.n.ois auris/ꝙ tanto quisq; coibus grauetur/q̄to magis propriis indiget.In hac.n.societate q̄to qs magis eget ut propriis possit prouidere necessitatibus/tāto maius mutuū sumit/& diutius retinere cōgitur.& tāto plus exigitur ab eo pecunie debite a societate p seruitiis sibi impēsis/ut patet. Et ne iteꝝ dicta repetātur eodē est mō hic iniusticia distributiua/sicut supius, eisdē rōibus.Si aūt neutrius iusticie formā introduci oportere qs putet.s; iusticiā legalē tm̄/q̄ cōe bonū p se respicit/& ad illud oīa dirigit/cū fīna q̄dā societate:errat ipri mis ad fīnā societatē ꝯfugiens:qm̄ opationes hic interuenientes scđm genus suū ad iusticiā nō ad amicitiā &c.spectāt.qm̄ sunt opationes ad alteꝝ/cū ciuili debito eq̄litatis.in qbus rō iusti cōsistit.Nec fīna uoluntas oīa coīa uolēs/hic apparet/nisi apud mentis ꝓprie paꝝ cōpotes.q oē uoluntariū/iudicant simplr̄ uoluntariū.Errat deinde:qz sub iusticiā legali seu gnāli ñ cadūt nisi idifferētia.&q̄ aliaꝝ sunt uirtutū &uiciorū.Ex/presse nāq; i.5.Ethi.habef. ꝙ ois pticularis bōitas aut malicia sub iusticia legali cadēs.sub aliq̄ alia uirtute aut uicio necesse est;cōtineaf. Quū ergo ꝯstet ꝙ actus hii indifferētes ñ sint.& nō sint oē bonū/aut oē malū:op; ꝙ sub aliq̄ alia uirtute aut uicio cōprendanf.Et sic huic iūxerimus supradcā.ꝙ.f.spectāt ad iusticiā:op; ad cōmutatiuā uel distributiuā descendere/ut fecimus:scđm q̄s iā p; iniusticiā euitari in capl̄is huius mōtis nō posse. Ad rōnes ergo qbus ꝓbaf ꝙ hic ñ inuenit mutuū/dicendū est.ꝙ inter assūpta &casum est implicatio ꝯtradictionis.Repugnat.n.ꝙ sit contractus rei inter totū ut sic/& eius ptē/& ꝙ sit scđm eq̄litatē rei ad rē.Si nāq; est scđm eq̄litatē rei ad rem:ergo est iusticia cōmutatiua:ergo īter ptem & ptē ergo ñ inter totū ut sic/& partē.Et silr̄ si est inter totū ut sic/& partē ergo est scđm dignitatē ptiū in toto:ergo ñ scđm eq̄litatē rei accepte aut date.Cōstat aūt ꝙ hic seruaf eq̄litas rei ad rem.dū a paupe mutuū restituitur:& tñ scđm istā opinionem inter totū ut sic/& partē ꝯtractus est;implicatio igitur accidit. Est aūt causa defectus in hmōi rōne:qz nō discernitur inter per se & p accidens.Accidit.n.monti inq̄tū pecuniā reddēdā tribuit paupi.ut suis prouideat necessitatibus/ꝙ totū sit i hoc

enim sub partis rõne facit: & ideo mutuans hic est oio alius a mutuũ sumẽte/si formalr cõsiderant: qm singularium psonarũ quo ad hoc locũ tenẽt. Et silr accidit pecũie inqtũ sic lobi pau peri mutuat/ q coitatis aut cois societatis/aut cuiuscũq; alte rius/aut nullius sit. Sufficit.n.q lobis paupis sic nõ sit. q ad eius restitutionẽ integre teneat. Accidit quoq; defect9: q2 iter totũ & ptes necessaria discretio omittit. Hmõi.n.totũ specie a parte differt: & qd toti debet pti ñ debet: & silr ad quod to tũ tenet.pars nõ tenet: loquẽdo sp scdm eqlitatẽ rei ad rem. q̃ hic est: qm p seruitiis societati impensis nõ in fauorẽ huius qui accepit mutuũ ut sic/s3 totius ppetue societatis.tenet ipsa ad mercedẽ reddendã ministris/ut supra patuit: q̃ & restitui si bi ac ɔseruari pecuniã uult. Accidit &.3.defectus in hac uia.q2 nõ distinguit inter aliqd fieri in fauorẽ paupis mutuũ sumen tis/pxime & remote. Quod.n.in fauorẽ cois ppetueq; societa tis fit.ñ nisi remote fit in fauorẽ huius: ut ex dictis patet. Nul lo igit modo capitula huius montis pietatis/iniusticiã subter fugere possunt.

Ca.15. Exclusio quorundã extraneorũ dcõrũ: concludens ultimo intentam sententiam.

PEragratis oibus his opinionibus/q̃ aliquid ad proposi tũ ex moralibus rõnibus adduxerunt: restat primo no minãda tm̃ opio dicens/montẽ hũc pietatis cũ suis ca pl̃is nõ mutuũ facere: s3 rẽ quandã diuinã esse/ & hõibus inef fabilẽ: & pptetea rõibus hmõi q̃ humanos scrutant actus nõ oio cõmittendũ esse iudiciũ huius mõtis/&c. Hos.n.cũ sua di uinitate ueluti loqntes in aere/relinqre oportet. Remanet de inde eis satisfaciẽdũ.q ɔtract9 hui9 mõtis ab aplica sede appba tos dicũt/aut audiũt: ac p hoc rões ad oppositũ sophisticas pu tãt/etiã si soluet nesciã. Sciãt igr hii mõtẽ qdẽ pietatis ab apl̃i ca sede approbatũ.s3 nõ illius capl̃a: ut exẽplo lrarũ approba tionis conijcere potui. Appellat aũt Mons Pietatis.ut i eisdẽ dicitur.sũma illa pecunie pie collecta.& sub custodibus depo sita.ad perpetuã releuationẽ paupm mutuo mediãte. Vbi no ta/q mons ipse est simplr approbatus & erectus ab ipso sũmo Pont.eius aũt capl̃a supradcã sũt approbata cũ hoc adiectiuo .f.sacris canonibus nõ ɔtraria: Vñ siq capl̃a sũt sacris canoni bus ɔtraria.approbata nõ sunt. Hec aũt ea esse q̃ iniusticiã cõ

tinent/nullus dubitat. Nō sunt igr̄ approbata capsa illa q̄ iniu sta esse supius mōstra:ū ē. Propter qd'(si ita est)ñ paruū pc̄m̄ fuit facere imprimi sūmi pontificis bullas truncatas absq̧ illa particula .s. sacris canonibus ñ cōtraria. Laq̄us siqdem est aīa rū:in quē ego icidissem/uel saltē absq̧ suspensione ñ fuissem/ nisi uiua uoce audissem.sic hr̄i i originalibus.& calamo scriptā particulā illam in bulle Mantuane copia uidissem. Ex hac quoq̧ eadē radice satisfit illis/q ex priuilegiis & indulgētiis cōcessis a Ro. Pont. illis q ad montis cōseruationem aut augmentū manus porrigūt adiutrices arguunt. Iā.n.p3 q̧ mons ipse scūs ē:& i ordine ad illū hec oīa ꝓcedunt. Annexa tñ mala:ex hoc ñ approbant:s3 potius tolerantur ad euitationē maioris mali. quo p publicos usurarios res paupm uorantur. Ex rōibus ergo propriis iusticie cōmutatiue & iusticie distributiuo/claꝝ iā esse cuilib3 patet. nō solū q̧ nullo modoꝝ p̄dicto rū iniusticie macula abest a capsis montis huius:s3 etiā q̧ quocunq̧ alio modo casus formetur/iusticie eq̄litas nō seruatur. Nec op3 oēm sigillatim obiectionem excludere:qm̄ ex supradcis(q̄ ex Ethi. Arist. & doctrina. S. Tho. adeo sūt sūpta ut si sigillatim allegatio fieret oīa plēa allegatiōibus essent) cuilib3 i moralibus exercitato facile ē oībus satisfacere:ut oēs ueritatē agnoscāt q̄'est a prima ueritate. Cui honor & gl̄a sit ex hoc opusculo. Papie in Conuentu .S. Apolinaris cōpleto hodie id est die.13. Iulii.1498 Per infinita secula seculoꝝ. Amen.

¶ Hec sūt. P. Beatissime/q̄ indifficultate hac de Monte Pietatis mihi occurrunt:& q2 cogitationes mortaliū timide. humanumq̧ iudiciū sepe fallitur:& de salute hic agitur aīarum:Beatitudinis tue iudicio in hac presertim synodo ea submittenda censui:humiliter suplicans ut certe ueritatis sententiā a tuo suscipiamus apostolatu. Vale felix semper Auguste Rome die .8. Februarii. 1515.

¶ FINIS.

¶ Impressum Rome apud Iacobum Mazochium die.27. Februarii. 1515.